

Torsdagen den
6 november 1975

Torsdagen den 6 november

Kl. 12.00

*Om svenskt
initiativ i FN för
dödsstraffets
avskaffande*

Förhandlingarna leddes till en början av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 28 oktober.

§ 2 Om svenskt initiativ i FN för dödsstraffets avskaffande

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Werners* i Malmö (m) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:25, och anförde:

Fru talman! Herr Werner i Malmö har frågat mig om jag avser att i FN aktualisera frågan om dödsstraffets avskaffande.

Redan 1959 beslöt FN på initiativ av bl. a. Sverige att på sin dagordning uppföra frågan om dödsstraffet och dess användning. Sverige har därefter fortsatt att energiskt driva denna fråga i FN. Omfattande utredningar har gjorts, och i en resolution från 1971 uttalade sig FN:s generalförsamling till förmån för principen att användningen av dödsstraffet bör gradvis minska och att slutmålet bör vara att helt avskaffa detta straff. Frågan är alltjämt anhängig inom FN, där den behandlas främst av ekonomiska och sociala rådet.

Tyvär måste man konstatera att dödsstraffet alltjämt tillämpas i det stora flertalet av världens stater. Endast ett 30-tal länder har i princip avskaffat detta straff, och av dessa länder har de flesta bibehållit dödsstraffet för extraordinära förhållanden, t. ex. under krig. I en rapport, som FN:s generalsekreterare avgav i början av detta år, uttalades att det är ytterst osäkert om utvecklingen går i riktning mot en begränsning av användningen av dödsstraffet. Generalsekreteraren framhöll att instabila politiska förhållanden i ett land kan leda till en ökad användning av dödsstraffet och att detta straff ofta tillgrips som motåtgärd i de länder där det förekommer terroristisk verksamhet.

Med hänsyn till den inställning till dödsstraffet som i dag kännetecknar flertalet av världens stater kan vi uppenbarligen inte räkna med att några snabba framsteg skall kunna göras i denna fråga inom FN:s ram. Samtidigt har frågan genom en rad upprörande fall fått stark förnyad aktualitet. Det är svenska regeringens avsikt att liksom hittills vara aktivt pådrivande i denna fråga. Vi kommer därför att fortlöpande undersöka möjligheterna till nya realistiska initiativ som kan leda till att dödsstraffets användning begränsas runt om i världen.

Torsdagen den
6 november 1975

*Om svenskt
initiativ i FN för
dödsstraffets
avskaffande*

Herr WERNER i Malmö (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret, som andas hoppfullhet – regeringen tänker fortsätta att ta initiativ för att få dödsstraffet ur världen.

Men jag skulle vilja påpeka att det inte har skett mycket sedan 1971. Om man håller sig till det innevarande året har ärendet behandlats i relativt blygsamma internationella fora. I Europarådet avskrevs frågan i januari därför att den var för kontroversiell. På kongressen i Toronto antogs en resolution vid diskussionen om förebyggande åtgärder mot brottsligheten, men Ecosoc har ju endast rådgivande status.

Det förvånar mig att utrikesministern inte anförde vad som skedde i förrgår, i tredje kommittén i FN, då Carl Lidbom höll sitt tal på uppdrag av regeringen och där han – med all rätt naturligtvis – brännmärkte Spanien. I det sammanhanget tog han upp frågan om dödsstraffet. Nu skulle man önska att frågan fördes vidare, och det var naturligtvis också Carl Lidboms intention att om något år få upp frågan i generalförsamlingen för att få en opinionsbildande effekt.

Det är beklagligt att frågan om dödsstraffet alltid anknyts till någon av de politiska blockbildningarna. Det ger en obalans som jag tror skadar frågeställningen. Är det helt omöjligt att få den principiella frågan diskuterad? Det är ju en ohyggligt brutal företeelse. Så länge vi människor inte kan ge livet tillbaka har vi inte någon rätt att ta någons liv heller.

Det skulle vara värdefullt om den principiella frågan kunde diskuteras. Det är ett bedrövligt läge att antalet dödsstraff snarare ökar än minskar i världen och att 113 stater ganska frekvent använder sig av dödsstraffet. Nu diskuterades denna fråga i samband med händelserna i Spanien och det framhölls som om det var det enda problem vi hade i Europa. Vi vet ju att Sovjetunionen och öststaterna har en avsevärd ledning i detta avseende. I Sovjet har man avkunnat inte mindre än 21 dödsdomar innevarande år.

Jag undrar om inte utrikesministern skulle kunna tänka sig att föra fram frågan på det principiella planet. Då skulle man kanske kunna räkna med att få större gehör för den, och framför allt skulle det ge en opinionsbildande effekt som vi inte har nu.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Fru talman! Det är ju just på det principiella planet som Sverige arbetar. Vi har lyckats få generalförsamlingen att vid ett tillfälle uttala sig för en begränsning och en reducering av användningen av dödsstraffet. Det tal som statsrådet Carl Lidbom å regeringens vägnar höll i tisdags i FN innehåller just dessa principiella synpunkter som gäller alla länder oavsett samhällssystem.

Herr WERNER i Malmö (m):

Fru talman! Men utrikesministern kan inte bestrida att det just var diskussionen om Spanien som föranledde talet om dödsstraffet. Det är

den kopplingen jag menar är olycklig, för då har detta ärende fått en politisk stämpel på sig.

Nr 17

Torsdagen den
6 november 1975

Om regeringsingripande till stöd åt svensk medborgare som hindrats lämna Lissabon

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Fru talman! Det tror jag är en missuppfattning av herr Werner i Malmö. Det inlägg i tredje utskottet som statsrådet Carl Lidbom gjorde har anknytning till behandlingen av de mänskliga rättigheterna och där tar han också upp Spanien som exempel. Men Spanien berörs bara i en liten del av det här talet. Det är principiella synpunkter på dödsstraffet man för fram. Han gör precis som jag i mitt svar till herr Werner i Malmö; jag pekar ju egentligen också på de senaste händelserna i Spanien ehuru jag inte nämner namnet.

Herr WERNER i Malmö (m):

Fru talman! Statsrådet Carl Lidbom börjar talet så här: "Den svenska regeringen har i brev till detta utskott aviserat att vi avser att under ämnet för dagens diskussion, mänskliga rättigheter, behandla upptrappningen av våldet i Spanien." Han fortsätter sedan längre ner: "Det är min uppgift att på den svenska regeringens vägnar redogöra för vår syn på de frågor som hör samman med våldssituationen i Spanien." Där menar jag att det finns en olycklig koppling.

Jag uppskattar naturligtvis initiativet, det är inte fråga om annat, men det vore utomordentligt värdefullt om frågan kunde behandlas mer principiellt och drivas inte bara till begränsningar av dödsstraffet som inte på något sätt är förpliktigande för staterna utan att vi också kunde resa den principiella frågan om man över huvud taget har rätt att beröva någon människa livet.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Fru talman! Anledningen till att detta tal, som handlar om de mänskliga rättigheterna, börjar på detta sätt är ju att vår FN-delegation har skrivit till FN och begärt att frågan om Spanien skulle tas upp. Jag har hela talet här, och de delar som handlar om Spanien är inte de väsentligaste delarna i detta tal, där Spanien endast används som ett exempel.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om regeringsingripande till stöd åt svensk medborgare som hindrats lämna Lissabon

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr Magnussons i Borås (m) den 17 oktober anmälda fråga, 1975/76:34, och anförde:

Fru talman! Herr Magnusson i Borås har till mig ställt följande fråga: En svensk medborgare förhindras att lämna sitt hotell i Lissabon av

Torsdagen den
6 november 1975

*Om regeringsingri-
pande till stöd åt
svensk medborgare
som hindrats
lämna Lissabon*

en människomassa på nära 200 personer. Vad är anledningen till att regeringen icke omedelbart kraftfullt protesterade häremot hos den portugisiska regeringen?

Som svar vill jag meddela följande. Jag utgår från att frågan gäller direktör Sven Engblom, som för någon tid sedan förde komplicerade förhandlingar i Lissabon med företrädare för arbetarna i företaget Cintideal. I samband med dessa förhandlingar lämnade svenska ambassaden all den hjälp som var skäligen och som herr Engblom gjorde anspråk på för att denne skulle återfå sin fullständiga rörelsefrihet. Såväl utrikesdepartementet i Stockholm som ambassaden i Lissabon höll löpande kontakt med de portugisiska myndigheterna i frågan, varvid vi självfallet påtalade det förhållandet att Engblom inte fick lämna hotellet. Direktör Engblom återvände till Sverige, vid det tillfället, den 18 oktober.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för att jag fått svar på min fråga. Jag har full vetskap om att ambassadör Kling gjorde sitt bästa för att hjälpa direktör Engblom under den tid han var försatt i den här besvärliga situationen.

Jag tycker emellertid att det är ett ganska allvarligt övergrepp som detta land begått gentemot en svensk medborgare – som befann sig i landet som representant för ett företag som där bedriver en fullt laglig näringsverksamhet – genom att tillåta att människorna hindrar honom att lämna sitt hotell under inte mindre än tre dygn. Detta blir så mycket allvarligare alldenstund man tillåter de här människorna att tränga ända fram till hans sovrum och sitta dag och natt utanför sovrummet och bevaka hans dörr. När sedan också ambassadören under folkträngsel skadas och, enligt tidningsuppgifter, knäcker ett revben tycker jag i alla fall att det har gått rätt långt. Jag förvånade mig över att regeringen, enligt tidningsuppgifter, beslutat att inte göra någon allvarlig protest mot detta förhållande.

Det är klart att förhandlingar under sådana förhållanden inte har någonting med demokratiska begrepp att göra. Och problemet blir allvarligare genom att direktör Engblom avtvangs ett löfte att komma tillbaka den 5 november. Han är både en hederlig karl, som aldrig skulle svika sitt löfte, och en modig man. Han har rest dit ned, men givetvis är det inte särskilt trevligt att fortsätta förhandlingarna när de fackliga representanterna hotat med att man skulle kunna tänka sig att använda samma metoder när han nu kommer ned. Även med hänsyn till vederbörandes anhöriga är det en väl stark påfrestning att behöva utsättas för någonting sådant. Därför tycker jag att vi skulle ha gjort den här nationen medveten om att Sverige inte kan tolerera de metoder som där använts.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Fru talman! Vi har gjort den portugisiska regeringen medveten om att dessa metoder inte kan tolereras. Det har vi gjort både i Lissabon

och genom att kalla upp den portugisiska ambassadören här i Stockholm. För oss var det väsentliga, under tiden denna isolering förekom, att direktör Engblom blev skyddad och att han fick lämna hotellet. Vi lyckades ordna det, och vi har fått både skriftligt och muntligt tack av direktör Engblom för de insatser ambassadören Kling har gjort på platsen och för det som utrikesdepartementet gjorde.

Vi vet alla att det råder alldeles speciella förhållanden i Portugal. Därför har vi ansett att denna metod – att försöka tala till rätta – har varit den riktiga. Vi har dessutom påtalat att vi inte kan tolerera att en svensk medborgare på det här sättet berövas sin frihet. Men direktör Engblom stod hela tiden – även om det fanns folk utanför rummet, i korridoren – under polisskydd, och han var aldrig på något sätt hotad.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Fru talman! Jag hoppas att regeringen har gjort klart för myndigheterna i Portugal att vi måste se till att något liknande inte inträffar under de dagar direktör Engblom nu är där nere.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om vidgad rätt till ekonomisk hjälp i nödsituationer utomlands

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr Bengtssons i Göteborg (c) den 21 oktober anmälda fråga, 1975/76:40, och anförde:

Fru talman! Herr Bengtsson i Göteborg har frågat mig om jag är beredd att medverka till att utvidga rätten att erhålla ekonomisk hjälp i nödsituationer utomlands från svenska diplomatiska myndigheters sida till att omfatta även personer som inte är svenska medborgare eller politiska flyktingar men som stadigvarande arbetar här.

Enligt 1973 års lag om ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m. kan svensk medborgare, som har råkat i nöd eller annan svårighet i utlandet, under vissa förutsättningar erhålla ekonomiskt bistånd av beskickning eller konsulat. Sådant bistånd kan också enligt lagen lämnas till flyktingar eller statslösa som är bosatta i Sverige.

Vid lagens tillkomst övervägdes frågan om ekonomiskt bistånd även skulle kunna lämnas i Sverige bosatta utlänningar. I propositionen (1972:132) konstaterades att en utvidgning av biståndet till att omfatta i Sverige bosatta utlänningar i allmänhet skulle medföra svårigheter i skilda hänseenden. Biståndsverksamheten skulle få långt större omfattning än den dittills haft. Besvärliga gränsdragningsproblem skulle uppstå, eftersom hjälpen under alla förhållanden måste begränsas till personer med någonlunda fast anknytning till Sverige. Mot den bakgrunden föreslogs inte någon ändring i den dittills tillämpade ordningen, enligt vil-

Nr 17

Torsdagen den
6 november 1975

---

*Om vidgad rätt till
ekonomisk hjälp i
nödsituationer
utomlands*

Torsdagen den
6 november 1975

*Om vidgad rätt till
ekonomisk hjälp i
nödsituationer
utomlands*

ken det allmänna ekonomiska biståndet i princip var begränsat till – förutom flyktingar och statslösa – svenska medborgare. Men det tillades i propositionen att den omständigheten att här bosatta utländska medborgare inte blev berättigade till bistånd inte borde innebära något absolut hinder för utrikesförvaltningen att undantagsvis, när särskilda skäl motiverade det, tillfälligt bistå sådan utlänning i samband med hemresa.

I överensstämmelse härmed anges i gällande Allmänna föreskrifter för utrikesrepresentationen att när starka skäl föreligger kan tillfälligt ekonomiskt bistånd i samband med återresa till Sverige undantagsvis få utges till en här bosatt utländsk medborgare som inte är flykting.

Det är således redan nu möjligt att i vissa fall lämna bistånd åt utlänningar som är bosatta i Sverige. Det är därvid av särskild betydelse hur stark anknytningen till Sverige är. Däremot är jag inte beredd att förorda att de nu gällande reglerna ändras på sådant sätt att full likställighet uppnås mellan svenska medborgare och utlänningar bosatta i Sverige.

Herr BENGTTSSON i Göteborg (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

Det är självklart att det stora flertalet medborgare har det skydd som är så nödvändigt för den händelse att man råkar tappa pass, pengar, biljetter eller liknande saker. Men jag är något förvånad över följande uttalande av utrikesministern i hans svar: "Däremot är jag inte beredd att förorda att de nu gällande reglerna ändras på sådant sätt att full likställighet uppnås mellan svenska medborgare och utlänningar bosatta i Sverige."

Vad jag syftar på, herr utrikesminister, är en kanske mycket liten grupp, nämligen de invandrare som har stadigvarande arbete här i landet. Jag vet inte om jag uppfattat svaret rätt, men såvitt jag förstår inbegriper det inte denna grupp. Sådana invandrare bör väl rimligen ha samma skydd som svenska medborgare eller politiska flyktingar.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Fru talman! Jo, jag talade i mitt svar om personer med fast anknytning till Sverige. Om en person som arbetar i Sverige sedan länge men som behållit sitt utländska medborgarskap råkar i trångmål, finns denna fasta anknytning till Sverige. I det praktiska fallet skulle jag tro att detta är avgörande och att vederbörande får samma hjälp som svenska medborgare. Begreppet utlänning är ju så vitt, att man måste hålla sig just till hur stark anknytningen till Sverige är. Det rör sig inte om många fall, men de som har haft anknytning till Sverige får säkerligen hjälp.

Herr BENGTTSSON i Göteborg (c):

Fru talman! Jag delar herr utrikesministerns uppfattning att det säkert rör sig om en liten grupp – jag sade det också – men även om det bara

är en enda människa som i en viss situation kommer i ett ohållbart läge utomlands, blir det ju ett utomordentligt svårt problem för vederbörande.

Jag tycker ändå, herr utrikesminister, att det finns anledning att se över just den del av lagen som jag frågar om, för där tycker jag inte att jag har fått ett alldeles klarläggande besked.

Den lilla grupp det gäller är människor som stadigvarande arbetar i Sverige och som enligt min och många andras mening, säkert också utrikesministrernas, behöver det skydd som är nödvändigt i händelse de råkar ut för en sådan här olycka.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Fru talman! Det sker en prövning från fall till fall. På de flesta platser ute i världen får även en svensk medborgare, som kommer och begär hjälp, sitt fall prövat på samma sätt som när det gäller en person som har fast anknytning till Sverige. I det senare fallet tas det väl oftast kontakt direkt med Stockholm. Vid denna prövning får man reda på vilken anknytning till Sverige vederbörande har.

Jag skulle inte tro att lagstiftningen behöver ändras. Vår erfarenhet tyder inte på det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om svenskt initiativ mot indonesiskt ingripande på östra Timor

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Takmans* (vpk) den 23 oktober anmälda fråga, 1975/76:57, och anförde:

Fru talman! Herr *Takman* har frågat vad den svenska regeringen gör för att i FN och annorstädes bidra till att den indonesiska regeringens aggression mot östra Timor stoppas.

Regeringen anser att en lösning på den konflikt som nu pågår på Timor måste grundas på befolkningens rätt till självbestämmande. Våra informationer om läget på Timor är inte entydiga eller fullständiga. Så mycket är dock klart att befolkningen drabbats hårt och att utvecklingen ger anledning till oro. Vi följer händelseförloppet med uppmärksamhet och har härvid erfarit att de olika parter som är inblandade gör försök att bilägga striderna. Vi hoppas att dessa försök blir framgångsrika.

Vårt intryck efter konsultationer i säkerhetsrådet är att förutsättningar f. n. saknas för en behandling där av striderna på Timor. I avvaktan på resultaten av de underhandlingar som nu pågår mellan parterna avser regeringen inte ta något initiativ till en FN-behandling av läget på Timor. Frågan står på FN:s generalförsamlings dagordning och kommer att behandlas i fjärde utskottet vid slutet av innevarande månad.

Nr 17

Torsdagen den
6 november 1975

---

*Om svenskt
initiativ mot
indonesiskt
ingripande på östra
Timor*

Torsdagen den
6 november 1975

*Om svenskt
initiativ mot
indonesiskt
ingripande på östra
Timor*

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Jag är i stort sett tacksam för svaret, speciellt den del som erkänner befolkningens självklara rätt till självbestämmande. Men jag är kritisk till uppgiften att denna allvarliga fråga inte kan tas upp i säkerhetsrådet.

När fascistregimen störtades i Portugal den 25 april 1974 väcktes på östra Timor förhoppningar om en ljusare framtid efter mer än 450 år av det mest brutala kolonialväldet. Fretilin, Den revolutionära fronten för östra Timors oberoende, blev på några månader en verklig massrörelse. Fretilin förde en mycket försiktig politik för att i samarbete med högerpartiet UDT och den portugisiska regeringen få till stånd en fredlig avkolonialisering, en fredlig övergång till nationell självständighet. Dessa ansträngningar fick ett blodigt avbrott den 11 augusti i år, när den fascistiska ledningen för UDT i samförstånd med bl. a. Indonesiens regering gjorde en väpnad kupp och samma dag tog kontrollen över huvudstaden Dili och den näst största staden Baucau.

De fascistiska kuppmaakarna besegrades på fyra veckor och förlorade det folkliga stöd de tidigare haft. Freden var fullständigt återställd. I denna situation har indonesiskt artilleri och bombflyg angripit i gränsområdet. Ett indonesiskt flottförband blockerar sjöfarten i syfte att kväva och svälta ut frihetsrörelsen.

Den indonesiska fascistjuntans aggression mot östra Timor kan och måste stoppas. Jag har nu uppgifter om att Tanzania och Moçambique kommer att föra upp frågan om östra Timors oberoende på dagordningen i FN, där också kommittén för avkolonisering kommer att behandla denna fråga. Sverige ger nu i FN sitt stöd åt befolkningen i västra Sahara och röstade den 17 oktober för medlemskap för Comorererna, en ögrupp som till dess var under franskt kolonialväldet. I konsekvens med denna politik bör Sverige fördöma Indonesiens aggression mot östra Timor och erkänna landet som självständig stat, när den frågan inom kort sannolikt blir aktuell.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Fru talman! Vad som nu sker beträffande östra Timor – som fortfarande står under portugisisk administration och alltså ännu inte har fått sin frihet – är förhandlingar, som f. ö. pågår just denna vecka, mellan Portugals och Indonesiens utrikesministrar, vilka gemensamt har uttalat sig för att man skall iaktta respekt för befolkningens på östra Timor vilja. Den portugisiska regeringen sammankallar nu de olika befrielseströrelserna till en konferens i Portugal. Representanter för Fretilin har varit på besök i utrikesdepartementet där och på tjänstemannanivå bekräftat att man kommer att delta i denna konferens.

I en sådan situation kan man inte gärna aktualisera frågan i säkerhetsrådet, och ingen har heller velat göra det. Däremot kommer, som jag sade, frågan ändå upp i generalförsamlingen via fjärde utskottet.

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Den indonesiska flottblockaden fortsätter såvitt jag vet alltjämt.

Det finns bara en befrielseörelse på östra Timor, nämligen Fretilin. UDT och Apodeti, den lilla grupp som redan från början var ett instrument för Indonesien, spelar inte längre någon som helst politisk roll efter kuppen i augusti. Det finns ingen anledning förhandla med dem.

Jag nämnde tidigare Fretilinledningens försiktiga politik. Man har redan från början gjort ansträngningar för att nå en överenskommelse även med Indonesien och efter striderna i augusti–september, när den portugisiska kolonialadministrationen lämnade landet, hissades – enligt uppgift i en korrespondens från huvudstaden Dili i International Herald Tribune den 29 september – den portugisiska flaggan i alla tätorter på östra Timor. Man värdjade om att få tillbaka den portugisiska förvaltningen för att avkolonialiseringen skulle kunna äga rum under god ordning. Fretilin föreslog också att en, som man kallade den, "neutral fredsbevarande styrka" skulle upprättas för att bevaka gränsen mellan östra och västra Timor.

Jag har tolkat utrikesministerns svar som i stort sett positivt. Jag är glad över att regeringen ägnar den här frågan sitt intresse. Östra Timor är ju ett litet land med bara 650 000 invånare och kan därför lätt glömmas bort i det stora internationella spelet. Men jag vill här vädja om att Sverige snabbt erkänner den nya staten när östra Timors självständighet kommer att utropas – något som kan väntas ske inom kort. Jag vädjar också om att Sverige fortsätter att handla aktivt i FN och bl. a. fördömer Indonesiens aggression.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Fru talman! Enligt uppgifter vi har erhållit, bl. a. från Fretilinrepresentanter, om *när* östra Timor väntas bli fritt menar man att den portugisiska administrationen skall vara kvar där till någon gång nästa år. Man har fastställt vissa data nästa år då östra Timor skall bli fritt, på samma sätt som Moçambique, Angola och Guinea Bissau.

När det gäller uppgiften om den indonesiska flottstyrkans närvaro hör jag här att den portugisiska regeringen nu har uppmärksammat förhållandet och begärt att Indonesien skall dra bort sina flottenheter från östra Timor och upphäva vad som tydligen är en blockad.

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Jag vill bara tacka för dessa klagörande tillägg till de svar jag redan har fått.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
6 november 1975

*Om begärt förslag
till ändringar i
kapitalbeskattning-
en*

§ 6 Om begärt förslag till ändringar i kapitalbeskattningen

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Josefsons* (c) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:62, och anförde:

Fru talman! Herr Josefson har frågat när regeringen kommer att lägga fram förslag med anledning av riksdagens begäran om förslag till riksdagen under hösten 1975 beträffande ändringar i kapitalbeskattningen i syfte att begränsa skärpningen av förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattningen till följd av taxeringsvärdehöjningarna vid 1975 års allmänna fastighetstaxering.

Kapitalbeskattningen är f. n. föremål för översyn inom 1972 års skatteutredning. Jag har för avsikt att ta upp de berörda frågorna i samband med de förslag som i vår kommer att lämnas av utredningen.

Herr JOSEFSON (c):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga, även om jag i viss mån är besviken över det.

Finansministern säger här att kapitalbeskattningen är föremål för översyn av 1972 års skatteutredning och att han avser att ta upp frågan i samband med utredningens förslag. Därigenom kommer man inte att kunna göra någon justering för 1976, och det var just för att undvika en skärpning detta år som frågan aktualiserades inför 1975 års riksmöte i våras.

Bakgrunden till riksdagens beslut i våras var en enig hemställan från skatteutskottet 1974, vilken alltså bifölls av riksdagen. Utskottet uttalade i sitt betänkande 1974:38 vid behandling av kapitalbeskattningen i anslutning till propositionen 1974:98 bl. a. att det instämde i att "frågan om kapitalbeskattningens utformning med hänsyn till familjeföretagen inte kan anses ha fått sin slutgiltiga lösning genom de i propositionen nu föreslagna reglerna". Med anledning härav begärde utskottet att företagsskatteberedningen skulle få tilläggsdirektiv för att behandla frågan, och så har också skett. Jag har sett detta med stor tillfredsställelse, men jag anser att det skulle vara helt konsekvent med det beslutet att ingen skärpning av kapitalbeskattningen får ske medan detta utredningsarbete pågår.

Fastighetstaxeringens inverkan på villabeskattningens område har justerats, och nog borde någon justering också ha kunnat göras åtminstone inom det område där riksdagen klart utsagt att en ny översyn bör komma till stånd. Kapitalbeskattningen innebär ju en ganska betungande utgift för den typ av företag där det låsta kapitalet är relativt stort i förhållande till omsättningen och där förräntningen är låg. Genom inflationen sker också en ständig skärpning av kapitalbeskattningen. Med utgångspunkt i det positiva uttalande som riksdagen gjorde 1974 och riksdagens begäran i våras hade jag därför förväntat att riksdagen i höst skulle ha beslutat om en provisorisk justering som skulle gälla till dess att utredningsmaterialet är klart. Om jag nu förstod svaret rätt innebär det att ingen förändring kommer att ske förrän 1977.

Torsdagen den
6 november 1975

---

*Om begärt förslag
till ändringar i
kapitalbeskattning-
en*

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Jag vill kommentera herr Josefsons inlägg litet närmare.

Det är riktigt att man tagit ett beslut som innebär att inkomstberäkningen för villägaren har justerats i avseende på de gränser som avgör vilken procent man skall använda när man beräknar den beskattningsbara inkomsten. Däremot har det inte skett någonting för villaägarna i fråga om förmögenhetsbeskattningen på grund av taxeringsvärdenas höjning.

Herr Josefson citerar skatteutskottets skrivning år 1974 och talar om de små företagen, men man kan enligt min mening inte heller göra en provisorisk lagstiftning som exklusivt reglerar förmögenhetsbeskattningen för de små företagen med hänsyn till verkningarna av fastighets-taxeringen. Det är ett generellt problem, som gäller alla som har en fastighet över huvud taget. Personligen tror jag inte att man kan göra en provisorisk justering av förmögenhetsbeskattningen som bara avser fastighetsägarna. Det finns ju personer som har sin förmögenhet placerad i ett sparkonto på en bank, i obligationer eller måhända i aktier, medan andra har den i fastigheter.

Kapitalbeskattningen eller förmögenhetsbeskattningen måste, menar jag, behandlas generellt över hela linjen. Det är inte möjligt nu när 1972 års skatteutredning har detta som en av de mera väsentliga och troligen också mera kontroversiella frågorna och har utlovat ett förslag till någon gång fram emot våren eller mitten av nästkommande år.

Det är detta sammanhang jag fått lov att överväga, och det har förhindrat mig att rycka ut frågan och behandla den specifikt för småföretagen eller någon annan grupp.

Herr JOSEFSON (c):

Fru talman! Finansministern utgår från det utredningsuppdrag som 1972 års skatteutredning har. Motionärerna och reservanterna och även jag i min fråga utgår från riksdagsbeslutet 1974, då det begärdes tilläggsdirektiv till företagsskatteberedningen. På grundval av tilläggsdirektiven och uttalandet vid det tillfället ansåg vi det vara konsekvent med en förändring redan i höst, vilket också riksdagen avsåg. De olika utgångspunkterna gör att finansministern och jag har något olika syn på vad som har sagts tidigare i denna fråga.

Jag vill dock hoppas att det verkligen sker en justering av kapitalbeskattningen med utgångspunkt i de tilläggsdirektiv och det riksdagsbeslut som togs 1974 – för det är dessa som ligger som underlag för vårens beslut och som utgör motiv för min fråga här.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
6 november 1975

*Om jämställdhet
mellan könen vid
folk- och bo-
stadsräkningen*

§ 7 Om jämställdhet mellan könen vid folk- och bostadsräkningen

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara fru *Anérs* (fp) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:63, och anförde:

Fru talman! Fru Anér har frågat mig om jag finner det förenligt med svensk syn på jämställdhet mellan könen att vid folk- och bostadsräkningen anse mannen i en familj som familjeöverhuvud och bostadsinnehavare.

Ordet familjeöverhuvud får stå för fru Kerstin Anérs räkning. De uppgifter som påförts personblanketterna i folk- och bostadsräkningen grundar sig på folkbokföringen. För gifta makar som är skrivna på samma fastighet har det betraktats som rationellt att mannen står som mottagare vid utsändningen av blanketterna.

Vem som är bostadsinnehavare i ett hushåll bestäms av uppgiftslämnarna på blanketten. Som svar kan uppgiftslämnaren därvid ange antingen mannen eller hustrun eller bådadera.

Fru ANÉR (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka herr finansministern för detta svar. Det är alldeles riktigt att ordet familjeöverhuvud inte finns med på blanketterna och givetvis inte heller i proposition nr 5 år 1975 om folk- och bostadsräkningen, men däremot svävar andan av begreppet familjeöverhuvud tydligt över formuleringarna.

Det är mycket gåtfullt för mig varför det skall vara rationellt att skicka blanketterna i mannens namn. Då uppstår ju sådana situationer som att en kvinna som har varit fränskild i tre månader får blanketten i sin mans namn, vilket i det speciella fall jag tänker på dessutom var extra irriterande därför att hon själv alltid hade ägt bostaden som hon bodde i. En annan kvinna fick som bekant blanketten i sin sons namn därför att statistiska centralbyrån tydligen alltid utgår ifrån att mannen är person nr 1.

Jag tycker att det är statistiken som skall motsvara och rätta sig efter verkligheten och inte tvärtom, och det är inte någon riktig samstämmighet mellan den syn vi har här i Sverige på jämställdhet mellan könen och den rutin som statistiska centralbyrån tillämpar.

Enligt proposition nr 5, som handlar om folk- och bostadsräkningen, skall de som innehar och bebor ett enfamiljshus tillsammans lämna bostadsuppgift gemensamt på en blankett. För hyreslägenheter står det tvärtom att uppgift bara behöver lämnas av en person. Den möjlighet som herr finansministern nämner att skriva upp två bostadsinnehavare för ett hushåll står det ingenting om på blanketten såvitt jag kan se.

Det står inte heller någonstans att det är möjligt för makar att skriva var sin blankett. Men det är ju inget tvång att båda två skall skriva på samma blankett. En sådan uppdelning kan i somliga fall upplevas som mera praktisk och jämlik.

Vidare gäller det detta med person 1 och person 2. Att bli betecknad som person 2 framställs uttryckligen som det enda alternativet för kvinnan i detta fall. Däremot får samma kvinna möjlighet att ange att hon under veckan 20–26 oktober var värnpliktig eller var på repetitionsövning. Det skall bli utomordentligt spännande att i statistiken se hur många kryss det blev i den rutan.

Likaså kan enligt anvisningarna person 1 bli betecknad som hemmafru och person 2 som hemmaman. En statistik som visar upp ett antal manliga hemmafruar och kvinnliga hemmamän måste bli unik i världen.

Jag anser alltså fortfarande, fru talman, att det hade varit bättre om man gjort den här rutinen på ett sådant sätt att det tydligare hade framgått, både i anvisningarna och i uppställningen, att man och kvinna är jämställda även om de är gifta med varandra.

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Det är möjligt att det har förekommit ett och annat fel, så att en bostadsinnehavare har fått sin blankett under någon släktings namn. Det kan väl gå åt båda hållen – det kanske t. o. m. är en son som är bostadsinnehavare och fått blankett under moderns namn.

Hur det förhåller sig med detta har jag inte gjort någon undersökning av. Men är det så att makarna föredrar att var och en avger sin deklaration på var sin blankett, så möter det självfallet intet hinder. Det arbetas ju statistiskt lika bra på de premisserna som om båda finns på en blankett.

Jag skulle emellertid tro att statistiska centralbyrån har betraktat det såsom ett tillmötesgående ur servicesynpunkt när man har givit möjligheter för båda makarna att lämna sina besked på en och samma blankett. Jag har nämligen hört några gifta familjer uttala sin stora tillfredsställelse med den här rationella ordningen. Men alla smakriktningar kan självfallet tillgodoses.

Fru ANÉR (fp):

Fru talman! Då är jag väldigt glad att vi har fått det fastslaget att makar har möjlighet att skriva var sin blankett. Men jag har fortfarande inte fått någon riktig förklaring på varför det är rationellt att blanketten skickas till mannen; det är möjligt att det inte går att förklara.

Jag vill slutligen säga att skillnaden här i Sverige numera mellan gifta samboende makar och icke gifta samboende makar, eller vad jag skall kalla dem, med barn är så liten juridiskt och praktiskt att det nog vore bra om denna ringa skillnad återspeglades även i statistiken.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
6 november 1975

*Om en proposition
rörande alkoholpo-
litiken*

§ 8 Om en proposition rörande alkoholpolitiken

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Skärstad (c) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:69, till herr socialministern, och anförde:

Fru talman! Herr Johansson i Skärstad har frågat socialministern om regeringen kommer att lämna en proposition om alkoholpolitiken under våren 1976 så att väljarna kan ta ställning till frågan i valet. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

I enlighet med vad som tidigare aviserats avser regeringen att under våren förelägga riksdagen proposition på grundval av alkoholpolitiska utredningens slutbetänkande.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Under de senaste åren har det väckts många motioner i det här ämnet. Och varför det? Jo, det är så många alarmerande rapporter som har kommit oss till del när det gäller alkoholens skadeverkningar. Och den som något litet har försökt arbeta på området är medveten om hur illa det är ställt. Alkoholen har skapat så många sociala och medicinska problem. Det har med trafiksäkerheten att göra. I våra skolor har man upplevt det här problemet, och med tanke på alla personliga tragedier är det inte att undra på att det har väckts så många motioner.

Man har de senaste åren motiverat avslagen på motionerna med att man väntar på alkoholpolitiska utredningen. Den har arbetat länge – det är tio år sedan den tillsattes. Men nu har utredningen framlagt sitt betänkande, och vi hade väl väntat att vi skulle ha fått en proposition i höst. I motiveringen till det yrkande om avslag på väckta motioner som vi behandlade i förra veckan sades att en proposition förväntas komma till våren. Det är med anledning av detta som jag har ställt frågan – jag ville förvissa mig om att det verkligen blir så.

Nu säger finansministern i svaret: "I enlighet med vad som tidigare aviserats avser regeringen att under våren förelägga riksdagen proposition på grundval av alkoholpolitiska utredningens slutbetänkande." Får jag då åter ställa frågan: Är det riktigt säkert att det verkligen kommer att läggas fram en proposition då? Det kunde ju ha varit litet klarare utsagt i svaret. Vi hoppas dock att så kommer att ske, ty detta är en mycket stor fråga som människorna i vårt land vill ha besked om. Hade finansministern kunnat ge ett klart besked om att en proposition skall framläggas, så kanske motionsfloden i dessa frågor inte hade blivit så strid. Men om finansministern svävar på målet, så kommer det säkert att väckas många motioner.

Om det nu läggs fram en proposition, så hoppas jag att finansministern och regeringen i första hand tar hänsyn till alkoholens skadeverkningar och offer och inte ser det så att alkoholen skall vara en inkomstkälla för finansministern, lika litet som hänsyn tas till vissa personers törst och lust efter dessa underliga drycker.

*Om bildande av ett
statligt aktiebolag
för officiell prov-
ning*

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Den alkoholpolitiska debatten skall självfallet föras när propositionen ligger på riksdagens bord. Jag har i svaret sagt att det är regeringens avsikt att under våren 1976 lägga fram proposition i ärendet, och då betyder det att regeringen gör vad den kan för att det också kommer en proposition på riksdagens bord då. Man kan inte uttrycka det på annat sätt än att tala om vad regeringen ämnar göra – alltså fram till den dag då regeringen verkligen har gjort det.

Rent verbalt kan jag alltså i dag inte säga annat än att regeringen ämnar lägga fram ett förslag.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Fru talman! Jag har också den uppfattningen att om finansministern och regeringen gör vad de kan, så får vi en proposition till våren.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om bildande av ett statligt aktiebolag för officiell provning

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Söderströms (m) den 29 oktober anmälda fråga, 1975/76:59. och anförde:

Fru talman! Herr Söderström har beträffande det statliga bolaget för provning av tryckkärl och stationära lyftanordningar, AB Statens Anläggningsprovning, ställt följande frågor:

1. Vill statsrådet lämna en redogörelse för vidtagna åtgärder vad gäller såväl bolagsbildning som samrådsförfarande?
2. Om samråd har ägt rum, vilka har då kallats till dessa sammankomster?
3. Har samrådsgrupperna kommit fram till några gemensamma resultat?

Regeringen gav den 5 juni kammarkollegiet i uppdrag att för statens räkning bilda bolaget. Inregistrering skedde i början av oktober. Styrelse och verkställande direktör har utsetts. Rekrytering av chefstjänstemän har påbörjats. I övrigt pågår planläggnings- och förberedelsearbete. Bolagets ledning räknar med att bolaget skall komma i gång med provningsverksamhet i full omfattning fr. o. m. den 1 september 1976. Möjligheterna att under våren 1976 ta över provningen av de tryckbärande systemen i kärnkraftverken undersöks.

Den samrådsgrupp herr Söderström omnämner har enligt näringsutskottets uttalande till uppgift att överväga organisationsfrågor och andra frågor som hänger samman med bolagets övertagande av verksamheten inom dess provningsområde. Industridepartementet tog redan den 27 maj initiativet till bildande av samrådsgruppen och inbjöd Ångpanneföreningen, Tekniska Röntgencentralen AB, AB Materialröntgen, Elektriska Provningstanstalten AB, Materialkontroll S. Henrikson AB. Svenska besikt-

Torsdagen den
6 november 1975

*Om bildande av ett
statligt aktiebolag
för officiell prov-
ning*

ningsmannaföreningen, Svenska industritjänstemannaförbundet, Sveriges civilingenjörsförbund och statens provningsanstalt att delta i den. Senare har även Statstjänstemannaförbundet inbjudits att medverka. Svenska besiktningsmannaföreningen företräds i samrådsgruppen av tre personer.

Gruppen har sammanträtt den 12 juni och den 23 oktober. Samråd har härvid ägt rum angående bl. a. bolagets organisation, verksamhetens uppbyggnad samt anställnings- och rekryteringsfrågor. Deltagarna i det senaste sammanträdet har tillställts organisationsplaner m. m. och har möjlighet att i vissa frågor före den 10 november skriftligen anföra synpunkter. En särskild arbetsgrupp har medverkat vid utformningen av en enkät som sänts ut till samtliga besiktningsmän. Informella kontakter har vidare ägt rum med företrädare för Svenska besiktningsmannaföreningen. På begäran av föreningen hålls i dagarna ett sammanträde rörande lokalkontorens placering m. m. Samrådsgruppen sammanträder på nytt den 10 december.

Vid sidan av samrådsgruppen har efter kontakter med de närmast berörda fackliga organisationerna bildats en mindre grupp för samråd bl. a. vid tillsättningen av vissa chefsbefattningar. Deltagarna i denna grupp har utsetts av Svenska industritjänstemannaförbundet och Sveriges civilingenjörsförbund, vilka organiserar den personal som skall anställas i bolaget.

Organisationsarbetet befinner sig ännu i ett inledande skede. Det är för tidigt att nu yttra sig om resultatet av samrådsgruppens arbete. Bolagets ledning är beredd att ta all möjlig hänsyn till samrådsgruppens synpunkter.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Av svaret framgår att det har bildats ett bolag och tillsatts en samrådsgrupp. Det beslut riksdagen fattade i våras var att det skulle bildas ett bolag men att förutsättningarna för de nuvarande besiktningsmäns framtida verksamhet skulle klargöras innan så skedde. Detta poängterades även i debatten här i kammaren av utskottets talesman.

I svaret anges att samrådsgruppen sammanträtt den 12 juni och den 23 oktober. Vidare sägs att en enkät skickats ut till samtliga besiktningsmän. Jag är själv besiktningsman sedan 1946 och känner åtskilliga i branschen, både sådana som har uppdraget på heltid och sådana som liksom jag har det mera på deltid. Men ingen som jag känner har såvitt jag vet fått någon sådan här enkät, och själv har jag inte heller fått någon.

Arbetarskyddsstyrelsen skickade 1974 ut en cirkulärskrivelse, i vilken det talas om en omorganisation som skulle sträcka sig över flera år. Därutöver har det i maj 1975 sänts ut en broschyr, och den säger ungefär samma sak. Vidare har industridepartementet den 25 juni 1975 skickat

*Om bildande av ett
statligt aktiebolag
för officiell prov-
ning*

ut en skrivelse med en redogörelse för riksdagsbehandlingen, genom vilken man får veta att vi har bildat en samrådsgrupp. Men jag förmodar att det inte är den enkäten industriministern avser i sitt svar till mig. Det skulle vara intressant att få veta när den enkäten sänts ut och i så fall till vilka.

Avslutningsvis säger industriministern i svaret att organisationsarbetet befinner sig i ett inledande skede och att det är för tidigt att yttra sig om resultatet av samrådsgruppens arbete. Jag är väl medveten om att man i detta skede måste iaktta en viss återhållsamhet, men jag tycker att man i så fall borde ha väntat litet med att bilda bolaget och i stället ägnat sig åt att titta på förutsättningarna för de nuvarande besiktningsmännens verksamhet och deras framtida öde. Det var ju vad utskottet kraftigt poängterade som sin mening.

I moderata samlingspartiets reservation till betänkandet uttalade vi: "Endast en beslutsordning som innefattar kontakt med berörda parter över hela linjen på ett stadium innan reellt bindande beslut har fattats står i överensstämmelse med nutida synsätt i fråga om insyn och medinflytande för arbetstagare m. fl." Jag vidhåller att den uppfattningen är den riktiga i dagens demokratiska samhälle.

Herr industriministern JOHANSSON:

Fru talman! Enkäten utarbetades efter överläggningar med företrädare för besiktningsmännen den 19 juni i år.

Enkäten skickades ut till besiktningsmännen i månadsskiftet juni-juli, och utsändningen av enkäten har skett efter Besiktningsmannaföreningens matrikel. Längre kan vi inte gå. Jag kan inte ställa större anspråk på styrelsen i den här frågan.

Det samrådsförfarande som näringsutskottet talat om har vi fått till stånd. Vi har t. o. m. gått så långt inom organisationen att en speciell personalgrupp har bildats som skall medverka vid anställningen av den personal som skall till, bortsett från tre chefstjänstemän som det var nödvändigt för bolaget att anställa mycket snabbt. På den punkten har man inte haft några möjligheter till samråd, och jag kan inte heller i det avseendet kritisera styrelsen. Jag undrar hur det skulle ha låtit i kammaren om vi inte hade skapat bolaget med den skyndsamhet som har skett. Vi kan ju inte ha detta svävande i luften. Det måste finnas någon som tar hand om detta med samrådsförfarande, organisationsuppläggning osv. Det är det bolag som vi bildar och den styrelse som utses som skall ha det ansvaret för framtiden.

I fortsättningen kommer man att annonsera ut alla tjänsterna. Man kommer i första hand att vända sig till de besiktningsmän som redan är inne i verksamheten och kan uppgiften. Främst kommer man att erbjuda anställning åt dem som ägnar mer än 30 % av sin tid åt provning av tryckkärl och lyftanordningar.

Jag kan inte finna annat än att detta har skötts i full överensstämmelse med vad näringsutskottet och riksdagen har beslutat.

Torsdagen den
6 november 1975

*Ombesattningen av
folkpensionshöjning*

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Fru talman! Industriministerns senaste inlägg klagar för mig varför så många har blivit utan svar. Besiktningsmannaföreningen omfattar ungefär 180 besiktningsmän, men i landet finns nog räknat 2 169 besiktningsmän, av vilka 1 677 är verksamma inom tryckkärlsområdet och 492 inom lyftbesiktningsområdet. Går man efter Besiktningsmannaföreningens matrikel når man alltså 180 av dem – knappt 10 %. Då fattar jag varför man har misslyckats med informationen.

Eftersom jag agerade litet i våras i samband med en debatt i denna fråga har jag blivit uppringd av många besiktningsmän som har varit oroliga. De har inte hört någonting om detta.

Industriministern talar om utveckling. Jag är medveten om att man måste gå fram med en viss hastighet. Nu skall alltså tjänsterna utanonnseras. Frågan är då: Kommer det att bli dessa 180 besiktningsmän som kommer i fråga för fortsatt engagemang eller kommer även de övriga 90 % att få en chans i fortsättningen?

Herr industriministern JOHANSSON:

Fru talman! Styrelsen meddelar att enkäten gick ut i 1 500 exemplar efter samverkan med arbetarskyddsstyrelsen som har registret. Jag kan inte tänka mig annat än att det täcker praktiskt taget hela området för sysselsättningen. Vi får nu se vad som kommer ut av de svar som lämnas in och av den utannonsering av tjänsterna som efter hand kommer att göras.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om beskattningen av folkpensionshöjning

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Larssons* i Karlskoga (s) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:61, och anförde:

Fru talman! Herr Larsson i Karlskoga har frågat mig om jag vill klagöra varför vissa pensionärer efter skatteavdragen på de allmänna pensionerna trots höjningar i oktober inte fick någon eller i en del fall endast en ringa del kvar av pensionshöjningen.

Enligt vad jag inhämtat från riksförsäkringsverket betalade verket ut folkpension m. m. till 1 370 000 pensionstagare under oktober månad i år. För ca 1 000 000 pensionärer gjordes inte något skatteavdrag beroende på att vederbörande hade enbart folkpension eller folkpension jämte mindre sidoinkomster. För 368 000 pensionstagare med ATP eller andra sidoinkomster gjordes avdrag för preliminär skatt. Flertalet av dessa pensionärer var ensamstående eller pensionärer vilkas make inte har pension. En mindre del var pensionärspär där båda har folkpension och där den ena har ATP men inte den andra.

De fall herr Larsson åsyftar torde gälla sistnämnda pensionärspar, för vilka beräkningen av preliminärskatteavdraget påverkas av den sambeskattningsregel som fortfarande finns för pensionärer. För denna grupp måste riks försäkringsverket vid beräkningen av skatteavdraget för den av makarna som har ATP ta hänsyn även till den andra makens pension. I dessa fall har alltså den ena makens skatteavdrag för oktober månad justerats även med hänsyn till den andre makens pensionshöjning. Det ökade preliminärskatteavdraget måste därför jämföras med makarnas sammanlagda pensionshöjning. För makarna gemensamt blir då självfallet pensionshöjningen större än det ökade skatteavdraget.

Fr. o. m. den 1 januari 1976 kommer sambeskattningen för gifta pensionärer att upphöra och ersättas med en individuell beskattning. De här berörda problemen med preliminärskatteavdragen kommer då inte längre att föreligga.

Herr LARSSON i Karlskoga (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Anledningen till att jag ställde den är att jag vid mina kontakter med pensionärer har upplevt en ovanligt stark reaktion från dem efter pensionshöjningen i oktober. Många pensionärer har blivit mycket besvikna när de efter skatteavdraget fått endast en ringa del kvar av höjningen eller i en del fall ingenting.

Reaktionen har tagit sig uttryck i ett stort antal insändare. Försäkringskassorna har fått ta emot ett större antal förfrågningar än vanligt; man har inte nöjt sig med detta, man har också krävt besked från högsta ort – nämligen från riks försäkringsverket – i en sådan omfattning att en stor del av arbetsdagen gått åt att besvara telefonsamtal. Detta enligt tjänstemännens egna uppgifter på verket.

Besvikelsen hos pensionärerna tror jag beror på att de inte känt till orsakerna till att skatteavdragen just i oktober – och då främst för pensionerade makar – fått ett sådant resultat.

Med det svar som statsrådet nu givit har detta klarats ut. Om riks försäkringsverket gett pensionärerna den information som statsrådet nu gett på min fråga, så hade säkerligen reaktionen bland berörda pensionärer blivit en helt annan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om utlandssvenskars rätt till folkpension

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Siegbahns (m) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:67, och anförde:

Fru talman! Herr Siegbahn har frågat mig om jag avser att lägga fram förslag till ändring i reglerna om rätt till folkpension vid bosättning utomlands.

Torsdagen den
6 november 1975

*Om utlandssvens-
skars rätt till
folkpension*

Inom socialdepartementet utarbetas f. n. utredningsdirektiv för en översyn av bestämmelserna om folkpensionsförmåner vid bosättning utomlands. Direktiven för översynen väntas bli offentliggjorda inom kort.

Herr SIEGBAHN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för det svar han lämnat. Jag tolkar svaret så att man i socialdepartementet kommit underfund med att de bestämmelser som nu gäller inte är tillfredsställande. Till socialdepartementets försvar skall sägas att de nuvarande bestämmelserna i viss mån innebär en förbättring i förhållande till vad som tidigare gällde.

F. n. är det så att om en svensk i tjänsten eller av annat skäl reser utomlands under någon tid i åldern 57–62 år har han ingen rätt att uppbära pension om han efter hemkomsten och inträdet i pensionsåldern beslutar sig för att bosätta sig utomlands.

Jag har fått ett fall under mina ögon. En av de högsta tjänstemännen i en svensk välgörenhetsorganisation tjänstgjorde under något år i den här "kritiska" åldern i Genève inom ramen för samma verksamhet. Han hade ingen aning om de bestämmelser som gällde – det är ganska naturligt, eftersom det är ganska speciella bestämmelser. När han kom tillbaka upptäckte han att dessa bestämmelser fanns, och han begärde då att få komma i åtnjutande av folkpension om han sedan flyttade utomlands. Han fick ett meddelande från socialdepartementet där det konstaterades att Kungl. Maj:t inte hade befogenhet att medge det undantag från bestämmelserna som han hade begärt.

Detta är naturligtvis med modernt synsätt en ganska orimlig situation. Ett resultat av vår allmänna inställning till valfriheten måste vara att människor när de uppnått pensionsåldern skall ha rättighet att bo var de vill. Jag förmodar att den utredning som nu skall tillsättas kommer att ha på sitt program att man åtminstone skall liberalisera de här reglerna, så att man inte preciserar det hela till vissa år, vilket kan te sig orimligt för den enskilde. Dessutom är det väl rent tekniskt nödvändigt att bestämmelserna ändras med hänsyn till de nya reglerna om pensionsåldern som gör att man inte kan ha kvar 62 år som en gräns.

Det vore naturligtvis värdefullt om socialministern kunde antyda något om vad direktiven kommer att innehålla och om bestämmelserna kommer att gälla även för dem som under mellantiden inträder i pensionsåldern.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Under de år som gått sedan möjligheterna infördes att uppbära folkpension utomlands har regeln vid olika tillfällen givit upphov till kritik därför att den medfört slumpmässiga resultat. Det har exempelvis, som herr Siegbahn nu var inne på, pekats på konsekvenserna när en person, som i övrigt haft anknytning till Sverige under hela sin aktiva tid, tar ett uppdrag utomlands något år under den enligt regeln relevanta tiden från det 57:e till det 62:a levnadsåret. Förslag har därför

framförts om en regel med större flexibilitet. Samtidigt har det – det vill jag betona – framträtt allt klarare att det svenska samhället inte rimligen kan åläggas ett generellt ansvar för det sociala grundskyddet för personer som vistas utomlands med återopande enbart av tidigare bosättning i Sverige. Jag har skäl att göra detta påpekande med anledning av herr Siegbahns inlägg.

Herr SIEGBAHN (m):

Fru talman! När det gäller det allmänna grundskyddet, vid sjukdom och i andra fall, är man i Sverige ändå ganska generös mot utlandssvenskar. Med stöd av lagen – och t. o. m. utöver gällande bestämmelser – är man mycket välvillig och generös i sin behandling av utlandssvenskar.

Men vad det här gäller är personer som under hela sitt verksamma liv – kanske med undantag av ett år – inte blott haft anknytning till Sverige utan också bott och verkat här. Därför tycker jag inte att de anmärkningar som socialministern gjorde har någon tillämpning på dessa grupper. Det är i eminent grad personer som haft sin verksamhet här. Helt annorlunda ställer det sig naturligtvis när det gäller människor som sedan 20-årsåldern haft sin verksamhet utomlands.

Men nu gäller det människor som i likhet med alla andra svenska medborgare har rätt att få sin pension, som kan betraktas som intjänad i landets tjänst. Att de något år arbetat utomlands ger inte anledning att betrakta det som missbruk eller något liknande att de får uppbära pension.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om privatpraktiserande läkares rätt till ersättning från försäkringskassa för patientbesök

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Henmarks* (fp) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:63, och anförde:

Fru talman! Herr Henmark har frågat mig om jag är beredd att redogöra för de dispensmöjligheter som kan tänkas tillämpas då det gäller bestämmelsen i läkarvårdstaxan att läkarvårdsersättning utges för högst 3 000 besök under ett kalenderhalvår.

Arvodena i läkarvårdstaxan är beräknade med utgångspunkt i att en privatpraktiserande läkare i genomsnitt har 4 000 patientbesök per år eller 2 000 besök per halvår. Om reglerna i läkarvårdstaxan hade medgett ett större antal läkarvårdsersättningar för den enskilde läkaren än för 3 000 besök per halvår hade taxans belopp fastställts till lägre belopp. Läkaren har emellertid oavsett antalet besök alltid rätt att få ut patientavgiften för besöket. Denna är f. n. i allmänhet 20 kr., men för läkare vid grupp-mottagning 30 kr.

Torsdagen den
6 november 1975

Om privatpraktiserande läkares rätt till ersättning från försäkringskassa för patientbesök

Begränsningsregeln har också tillkommit för att främja kvaliteten på vården. Läkaren måste anslå tillräckligt med tid för varje besök. Riksförsäkringsverket genomförde från den 1 juli i år en ändring i tillämpningen av bestämmelsen. Den innebär att de enkla rådfrågningarna och behandlingarna som hör till taxans arvodesgrupp 1 inte skall räknas in i de 3 000 besöken. Övriga rådfrågningar och behandlingar enligt taxan kräver en besökstid som inte medger att läkaren tar emot fler än 3 000 besök under ett halvt år. Något utrymme för dispens från den sålunda utformade begränsningsregeln finns det därför enligt min mening inte.

Herr HENMARK (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min fråga.

Det antal patienter en läkare hinner behandla under ett halvår beror givetvis på arten av de fall det är fråga om. Jag tror att alla är mycket medvetna om att den gräns som är satt till 3 000 besök per halvår på något sätt är väldigt byråkratisk. En psykiater hinner inte med ett så stort antal besök. Det står också i svaret att antalet grundas på genomsnittsvärden och det blev ju litet stelt. Nu är möjligheten att ta emot besök också beroende av vilka åtgärder en privatpraktiserande läkare har vidtagit för att underlätta sitt eget arbete. Det beror på vilken personal han har till hjälp osv.

Bakom min fråga ligger ett konkret fall. Det tilldrog sig i en stad som har mycket stark brist på läkare. Det finns utrymme för, om jag inte minns fel, fem distriktsläkare och det är en som tjänstgör. Så finns det privatpraktiserande läkare som åtnjuter mycket stort förtroende och har en stor patientkrets.

Den här frågan var aktuell i våras också och då bekräftades behovet av en ändring genom att det gavs möjlighet att ta bort fallen inom grupp 1 ur beräkningen. Det har gjort att antalet möjliga besök har ökats med ungefär 10 %, men alltjämt finns på denna ort, som jag särskilt åsyftar, ett behov av att den privatpraktiserande läkaren får större utrymme för patientbesök. Jag har själv sagt att detta inte gäller många, det gäller säkert ett mycket ringa antal fall. Men jag tycker det är beklagligt att det skall vara en sådan stark byråkratism att ett antal patienter fram i december månad får sitta emellan och inte har möjlighet till läkarbesök. Jag skulle vara tacksam om socialministern skulle vilja ändra sin principiella inställning och ge det antal dispenser man kan räkna på en hand eller två för att ge patienterna möjlighet att få ett läkarbesök.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Det här är sannerligen ingen byråkratisk regel, som herr Henmark gjorde gällande. Det grundläggande är naturligtvis utbyggnaden av den öppna decentraliserade närsjukvården inom landstingens regi. Den utbyggnaden har vi prioriterat i hela vår sjukvårdspolitiska målsättning. Det är efter de principerna vi arbetar.

Genom den ändring i tillämpningen av begränsningsregeln som riks-

Torsdagen den
6 november 1975

Om privatpraktiserande läkares rätt till ersättning från försäkringskassa för patientbesök

försäkringsverket vidtog har möjligheterna till fler läkarvårdsersättningar ökat betydligt för läkare med många patientbesök per år. Som jag nämnde i mitt svar undantas numera de enklaste undersökningarna och behandlingarna enligt taxans arvodesgrupp I från begränsningsregelns tillämpning. Övriga besök som hänför sig till de högre arvodesgrupperna fordrar alla så mycket tid att det inte framstår som rimligt att överskrida gränsen 6 000 besök per år. Jag föreställer mig, fru talman, att herr Henmark och jag är överens om att kvaliteten på vården inte får eftersättas. Det har sagts att läkarvårdsersättningen borde kunna få utgå i de fall läkaren är beredd att utöka sin arbetsbörda för att kunna ta på sig mer än 6 000 besök per år. Enligt min uppfattning är dock redan 6 000 besök per år i någon av de högre arvodesgrupperna en mycket stor arbetsbörda.

Får jag nämna avslutningsvis att under första halvåret 1975, dvs. innan begränsningsregelns tillämpning ändrades med hänsyn till grupp I, endast 37 läkare av totalt 1 800 nådde upp till den gräns där regeln började tillämpas.

Herr HENMARK (fp): -

Fru talman! Jag har inte riktat någon anmärkning mot att den här gränsen är satt. Jag tror att det är bra och att den fyller sina givna ändamål. Vad jag riktar mig emot är den stelhet som tar sig uttryck i att 37 läkare i vårt land, som kommit till gränsen någon månad före årets slut, måste stänga sin mottagning därför att de inte kan ta emot fler patienter detta år. Jag tycker att det är 37 för mycket. I dagsläget är det emellertid säkert inte 37. Det är kanske 5.

Det är beklagligt att patienterna skall sitta emellan. Jag är fullt medveten om att kvaliteten inte får dras ned, men som jag tidigare sade beror det mycket på fallens art och resurserna i form av kvalifikationer hos assisterande personal hur många besök en läkare kan ta emot, och dessa förhållanden är olika. Det beror givetvis mycket på i vilken ålder en ambitiös läkare är om han orkar och hinner ta emot. I det fall som jag särskilt tänker på rör det sig om en läkare som är i sin bästa ålder, som har en stark ambition, som har fått mycket förtroende och som är villig att ge sin tid. Men han kommer att hindras att arbeta om han inte kan få dispens denna enda gång.

Vidare har jag hört att det kommer att bli vissa nya föreskrifter från den 1 januari. Jag vet inte vad de kommer att innebära. Däremot vet jag att det behövdes en förstärkning i det här samhället just den 1 december i år.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Det blir, såvitt jag vet, inga nya regler på den här punkten från den 1 januari. Men för att belysa vad det här gäller skulle jag vilja nämna några siffror. Man kan göra en uppskattning av de årliga bruttointkomster som en tillämpning av begränsningsregeln ändå medger. Om vi utgår från att en läkare har 2 000 besök i grupp I per år och tar emot

Torsdagen den
6 november 1975

*Om väntetiderna
för erhållande av
specialskor*

6 000 besök i övriga arvodesgrupper mot ett försiktigt beräknat genomsnittsarvode på 55 kr. ger det en bruttoinkomst på 370 000 kr. Även om man räknar med ganska höga omkostnader för mottagning m. m. blir läkarens nettoinkomst i det tänkta fallet högst betydande.

Jag har velat nämna detta för herr Henmark, eftersom antalet besök självfallet, såsom jag framhöll i mitt svar, är relaterade till taxans arvodesnivå. Jag sade i mitt svar: "Om reglerna i läkarvårdstaxan hade medgett ett större antal läkarvårdersättningar för den enskilde läkaren än för 3 000 besök per halvår hade taxans belopp fastställts till lägre belopp."

Jag vill stryka under, fru talman, att detta är frågor som i hög grad gäller kvaliteten. Man måste utgå från att läkaren, när det gäller de högre arvodesgrupperna, skall ha tid för varje enskild patient. Det är av grundläggande betydelse.

Herr HENMARK (fp):

Fru talman! Jag har ingen anledning att bestrida de uppgifter som socialministern har lämnat här. Däremot tycker jag för min egen del inte att det betraktelsesätt som tillämpas då det gäller att bistå människor som behöver hjälp av en läkare är riktigt. Jag anser inte att en läkares inkomstnivå skall spela någon roll i det sammanhanget. Jag är väl medveten om att den frågan kan spela in när man gör upp taxorna, men det finns ju möjlighet att ändra dessa. Det kan ändock inte vara rimligt att man skall försvåra människors möjligheter att komma under läkarvård med hänvisning till att läkaren annars skulle få för mycket betalt. Det är ett oriktigt betraktelsesätt, som jag reagerar mot. Det är cyniskt att sätta människors väl och ve i kläm därför att en läkare möjligen får för mycket betalt.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Herr Henmarks senaste inlägg ger mig anledning till en kort replik. Det är ju ytterst angeläget att vårdkvaliteten sätts i centrum. Man skall ju inte kunna tjäna mera pengar på att göra kvaliteten sämre, t. ex. genom att bokstavligen belasta sig på ett sätt som vi anser vara helt orimligt. Vi tänker på de sjuka människorna och på sjukvårdens kvalitet. Det är detta som givit mig anledning till min sista replik, fru talman.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om väntetiderna för erhållande av specialskor

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:74, och anförde:

*Om väntetiderna
för erhållande av
specialskor*

Fru talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag ämnar medverka till att de alltför långa väntetiderna för erhållande av specialskor till vissa handikappade nedbringas, speciellt med hänsynstagande till de barn som är i behov av sådana skor.

Sjukvårdshuvudmännen tillgodoser inom sin hjälpmedelsverksamhet handikappades individuella behov av hjälpmedel. Individuell anpassning av ortopediska skor, särskilt för personer med svåra fotdefekter, kräver stor noggrannhet, och det ligger i sakens natur att väntetider inte helt kan undvikas. Dessa personer har dock i allmänhet fortlöpande kontakt med ortopedskomakaren, som vanligen känner till deras behov av skor. Utprovning, anpassning och utlämnande av nya skor som ersättning för förslitna kan därför ske efter en i förväg uppgjord tidsplan. Det torde även i alla sjukvårdsområden vara regel att bl. a. barn med akuta behov av ortopediska skor får förtur för utprovning och erhållande av hjälpmedel.

De kvalificerade krav som måste ställas på ortopediska skor gör verksamheten komplicerad, och hithörande frågor ägnas stor uppmärksamhet. Den av mig tillkallade hjälpmedelsgruppen, som har behandlat en rad frågor rörande verksamheten med hjälpmedel för handikappade, har i år redovisat en rapport angående verksamheten med ortopediska skor med särskild belysning av produktionsförhållandena inom Stockholms läns landsting. Utredningen har gjorts bl. a. i syfte att belysa hur skottillverkningen kan effektiviseras och patientservicen förbättras.

För att man skall kunna tillhandahålla bra ortopediska skor måste det finnas yrkesskickliga ortopedskomakare. Det har under en följd av år visat sig svårt att rekrytera nya utövare till yrket, och alltså behövs fler lärlingar vid de ortopediska skomakerierna. För att motverka bristen på skomakare har i höst inletts teoretisk utbildning för lärlingar i yrket. Den sker i samverkan mellan skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och handikappinstitutet och äger rum vid Jönköpings läns landstings gymnasieskola, Munksjöskolan. Avsikten är att denna utbildning fortsättningsvis skall ingå som en del av den reguljära gymnasiala utbildningen för personal vid ortopedtekniska avdelningar.

Inför sjukvårdshuvudmännens övertagande den 1 januari 1976 av hela ansvaret för hjälpmedelsverksamheten har bildats en arbetsgrupp inom Landstingsförbundet med uppgift att gå igenom problemen inom hela det ortopediska området. Gruppen, vari även ingår företrädare för handikappinstitutet, bereder bl. a. frågor om tillverkning och tillhandahållande av ortopediska skor för barn och vuxna.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min fråga. Såvitt jag förstår av det lämnade svaret är socialministern medveten om att det förekommer långa väntetider för erhållande av specialskor.

Att väntetider inte kan undvikas har jag fullt klart för mig, men man kan ifrågasätta om dessa bör få vara så långa. Jag känner till konkreta

Torsdagen den
6 november 1975

*Om åtgärder för
att minska ärendebalansen i rege-
ringsrätten*

fall där man får vänta upp till 5–6 månader för att erhålla ny läst och 3–4 månader vid återbeställning. För barn är väntetiderna i normalfall 1 1/2–2 månader – märk väl: i normalfall.

Jag förstår att detta inte är någon lätt problematik. Socialministern har ju mycket riktigt sagt att de långa väntetiderna sammanhänger med bristen på ortopedskomakare. Jag är också medveten om svårigheterna att rekrytera dylika. Vi har inte möjlighet att importera skomakare från utlandet. Jag fattar emellertid socialministerns svar såsom positivt i så måtto att socialministern säger att man bedriver utbildning av lärlingar vid de ortopediska skomakerierna för att motverka bristen på dylika skomakare och att denna teoretiska utbildning har inletts i höst.

Det behöver knappast påpekas hur angeläget det är att väntetiderna nedbringas. De innebär för de människor som är beroende av specialskor, speciellt barnen, både fysiska och psykiska lidanden. Därför är det som sagt angeläget att de ansvariga myndigheterna gör vad göras kan för att rätta till de rådande förhållandena.

Jag tackar än en gång socialministern för det svar som jag har fått på min fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om åtgärder för att minska ärendebalansen i regeringsrätten

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:73, och anförde:

Fru talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag vill medverka till att åtgärder vidtages i syfte att minska ärendebalansen i regeringsrätten.

Sådana åtgärder, herr Börjesson, har för länge sedan vidtagits. Den 1 januari 1972 genomfördes en genomgripande reform på förvaltningsrättskipningens område. En av anledningarna till denna reform var de långa väntetiderna i framför allt skattemålen och de stora balanser som hade samlats i regeringsrätten.

Regeringsrätten fick efter förvaltningsrättsreformen behålla de resurser som tidigare stått till domstolens förfogande, trots en i den nya ordningen väsentligt mindre arbetsbörda. Avsikten var att antalet ledamöter och annan personal så småningom skulle kunna minskas när arbetsläget förbättrats. Någon minskning har dock ännu inte genomförts.

Detta har lett till att regeringsrättens balans, som vid tiden för förvaltningsrättsreformen uppgick till ca 6 200 mål, på tre och ett halvt år minskat till ca 3 300 mål, dvs. med bortåt 1 000 mål om året.

Enligt den målsättning som regeringsrätten själv ställt upp för sin verksamhet skulle flertalet mål från tiden före förvaltningsrättsreformen ha

avgjorts före den 1 juli 1975. Det är enligt min uppfattning mycket sannolikt att regeringsrätten skulle ha kunnat uppfylla både denna målsättning och ytterligare ha minskat sin balans om inte domstolen under det senaste året nödgats med förtur handlägga ca 1 000 mål av engångsnatur om körkortsutbyte.

Jag tror att både herr Börjesson och jag med största tillförsikt kan se framtiden an när det gäller den fortsatta utvecklingen av ärendebalansen i regeringsrätten.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Jag är lika medveten som justitieministern om att ärendebalansen har minskat. Att den har gjort det noterar jag med tillfredsställelse, men jag anser ändå inte att läget f. n. är bra. Det framstår som otillfredsställande att ett besvärärende kan ligga i regeringsrätten i flera år innan detsamma avgörs – jag har uppgifter på att så har varit fallet – speciellt om det rör sig om tjänsteställningsärenden. Dessa skall avgöras med s. k. förtur. Icke förty kan det dröja alltför lång tid innan ärendena blir avgjorda. Jag skall bara ange ett enda exempel här – det finns säkerligen åtskilliga liknande. Det var ett besvärärende avseende en tjänsteställning från Skaraborgs län som inkom till regeringsrätten den 4 oktober i fjol, men först den 27 oktober i år meddelades dom i målet. Enligt vad jag inhämtat från juristhåll var det ett mycket enkelt mål, som – såvitt jag kan förstå – inte borde ha vållat några som helst juridiska svårigheter.

Jag begär inte att justitieministern skall ta ställning till ett konkret fall. Avsikten med mitt exempel var bara att påvisa att trots de förbättringar som skett inom regeringsrätten de ärendebalanser som f. n. förekommer icke är tillfredsställande. Balansen omfattade den 1 juli i år 3 342 mål. Jag vill fråga justitieministern om han är beredd att vidta extraordinära åtgärder i syfte att nedbringa antalet av dessa mål, så att väntetiderna inte blir alltför långa.

Herr justitieministern GEIJER:

Fru talman! Jag skulle bättre ha förstått herr Börjesson i Falköping om balansen ökade, men i själva verket minskar den, och det finns rent av, som jag sade, mycket goda skäl för att anta att minskningen kommer att fortsätta i samma takt som under den senaste tiden.

Ett enskilt fall kan jag naturligtvis inte ta upp här, herr Börjesson. Jag kan inte redogöra för vad som har hänt i det ärendet under dess vandring till regeringsrätten – det kan ju ha förelegat särskilda omständigheter som gjort att det dröjt innan regeringsrätten fått tillfälle att avgöra ärendet.

Jag vill ytterligare säga till herr Börjesson att domstolarna brukar låta höra av sig ganska snart när de finner att de har svårt att klara av ärendena eller när balansen inte går ner tillräckligt hastigt. Här föreligger emellertid

Torsdagen den
6 november 1975

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättning för
anställda vid Surte
glasbruk*

från regeringsrätten inga krav på förstärkning i årets petita, och ingen utökning av personalen är förutsedd i årets långtidsbudget. Jag vill ännu en gång säga att vi med tillförsikt kan räkna med att ärendebalansen kommer att sjunka i sådan takt att vi kommer ner till en balans som kan anses acceptabel.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Fru talman! Jag vill gärna understryka att jag är medveten om att det har skett förbättringar. Detta är glädjande, men det förekommer dock eftersläpningar. Det finns över 3 300 mål som ännu inte är avgjorda i regeringsrätten och det är sannerligen inte tillfredsställande.

Jag begär naturligtvis inte att justitieministern skall kommentera ett fall som jag här har åberopat, men det är inte tillfredsställande att få vänta i över ett års tid innan ett besvärssärende, t. ex. ett tjänstetillsättningsärende, avgörs. Enligt den statistik som jag har tillgänglig avgjordes under fjolåret 536 mål, som hade legat och väntat i över 37 månader. Detta kan inte vara riktigt bra, det måste justitieministern medge.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om åtgärder för att trygga sysselsättning för anställda vid Surte glasbruk

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara fru *Radesjös* (s) den 21 oktober anmälda fråga, 1975/76:46, och anförde:

Fru talman! Fru Radesjö har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta med anledning av den aviserade nedläggningen av Surte glasbruk för att trygga sysselsättningen för de anställda vid företaget.

Något varsel har ännu inte utfärdats om inskränkning i driften vid Surte glasbruk. Enligt vad jag har erfarit kommer nya överläggningar att äga rum mellan företrädare för de anställda och företagsledningen. Om de tidigare aviserade planerna genomförs, skulle i ett första skede ungefär hälften av de anställda vid Surte glasbruk hotas av arbetslöshet. Statsmakterna kommer i så fall att utnyttja alla tillgängliga arbetsmarknadspolitiska medel för att söka trygga sysselsättningen för de berörda. Jag är medveten om att ett stort antal kvinnor kan komma att omfattas av ett eventuellt varsel. Med tanke på arbetsmarknadsläget för kvinnor i Göteborgsområdet kan det bli nödvändigt med särskilda åtgärder för att skapa nya arbetstillfällen.

Beträffande planerna på total nedläggning av glasbruket i Surte vill jag understryka att det i första hand bör ankomma på det företag som äger bruket att skaffa fram ny verksamhet till de anställda i orten. Jag förutsätter därför att AB Plåtmanufaktur förlägger utbyggnad av någon av företagets expansiva verksamhetsgrenar till Surte.

Torsdagen den
6 november 1975

---

*Om åtgärder för
att trygga syssel-
sättning för
anställda vid Surte
glasbruk*

Fru RADESJÖ (s):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga och konstaterar att osäkerheten för de anställda vid Surte glasbruk inte förändrats på något sätt, trots att de ännu inte direkt har varslats om avskedanden.

Jag skall här försöka ge litet av bakgrunden till min fråga. PLM har i mitt tycke agerat mycket osolidariskt mot de anställda i Surte och mot kommunen. Nedläggningshotet kom ju som en chock för de över 600 som jobbar i Surte.

Den 8 oktober tillsattes en samrådsgrupp med representanter för de tre brukena i Hammar, Limmared och Surte. Givetvis var också företagsledningen med. Där har man sagt att det var stor enighet om att det skulle bli företagsekonomiskt riktigast att lägga ned ett av brukena, nämligen i Surte. De siffror och resultat som redovisades var emellertid mycket dunkla. Surtes representanter ansåg att det riktigaste skulle vara att reducera kapaciteten på samtliga bruk, och de reserverade sig också mot majoritetsbeslutet.

I det här sammanhanget kan det kanske vara intressant att veta att den 4 oktober – alltså fyra dagar innan den här samrådsgruppen började sitt jobb – hade Nerikes Allchanda en intervju med divisionschefen Lars Hinsell, som sade ungefär så här: Hammars bruk kommer inte att beröras av de här inskränkningarna, utan vad det rör sig om är att Surte bör läggas ned.

Detta har inte dementerats. Så gick det med det samrådet!

Sammansättningen av arbetsstyrkan i Surte inger rätt stora farhågor, då en stor del av de anställda är över 45 år och många är invandrare. Dessutom är många kvinnor, som arbetsmarknadsministern sade, och i Göteborgsregionen har vi få arbetstillfällen för kvinnor. I den här gruppen finns också många invandrarkvinnor som inte kan svenska.

Jag hoppas verkligen att regeringen, som arbetsmarknadsministern här har lovat, på alla sätt stöder och hjälper kommunen, så att vi får den expansiva industri som vi behöver i Surte, om vi inte får behålla vårt glasbruk. Glasbruket är ju stommen i samhället Surte.

Förtroendet för PLM har fått sig en knäck bland de anställda. Nu sätter kommunen sitt hopp till regeringen om att bolaget skall kunna påverkas till fortsatt drift eller att vi skall få alternativ sysselsättning i kommunen.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Fru talman! Jag förstår så väl den oro som både kommunalmännen i Surte och de anställda vid glasbruket känner inför den situation som har uppstått. Nu håller den fackliga organisationen på och förhandlar med företaget, och för dagen är situationen en smula oviss. Men om vi utgår ifrån att det först aviserade varslet kommer till stånd och att ungefär hälften av styrkan måste avskedas är det mycket viktigt – som jag har sagt i mitt svar – att alla arbetsmarknadspolitiska medel sätts

Torsdagen den
6 november 1975

*Om åtgärder för
att bibehålla
Linjeflygs trafik på
Karlstad*

in, och vi har numera ett rätt stort register av sådana.

Men på något längre sikt var det inte tänkt att halva styrkan skulle behöva gå, och på den punkten måste vi ställa ett absolut krav att företaget ser till att ersättningsproduktion snart kommer till stånd så att de anställda kan stanna kvar. Min förhoppning är att företaget skall försöka behålla alla anställda. Men om det inte går – av anledningar vi känner – har vi lovat att hjälpa till.

Situationen är allvarlig för kvinnor i Göteborgsområdet, och den blir inte bättre om ett stort antal kvinnor nu avskedas. Vi kan då inte bara erbjuda arbetsmarknadspolitiska medel utan får erbjuda lokaliseringspolitiska medel för att försöka få ny verksamhet till området. Vi lovar att göra vad vi kan.

Det är tyvärr så att när företag läggs ner – inte bara i Surte utan på många andra platser – uppstår oro bland kommunalmännen, och vi måste då träda in och göra vårt bästa. Som väl är har vi numera ganska stora möjligheter att hjälpa till genom lokaliseringspolitiken.

Fru RADESJÖ (s):

Fru talman! Jag vill bara tacka arbetsmarknadsministern för det senaste uttalandet, som i alla fall ger litet hopp.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om åtgärder för att bibehålla Linjeflygs trafik på Karlstad

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Nissers* (m) den 23 oktober anmälda fråga, 1975/76:52, och anförde:

Fru talman! Herr Nisser har frågat mig om vilka åtgärder jag ämnar vidta för att Linjeflyg även i framtiden skall kunna utföra flygtrafik på Karlstad om Bromma flygplats läggs ned.

Enligt uppgift som jag inhämtat av verkställande ledningen i Linjeflyg har bolaget för avsikt att efter avvecklingen av Bromma flygplats fortsätta att trafikera Karlstad.

Herr NISSER (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för det lämnade svaret. Som alla känner till uppstod det sedan riksdagen i våras hade fattat beslut om Brommas framtid en hel del bekymmer för en mängd flygplatser som ligger inom det så att säga farliga området, ungefär 20–40 mil från Stockholm. Man frågade sig där om det skulle vara meningsfullt med flygkommunikation när avståndet till Arlanda är så långt och tidsvinsten kanske blir så liten att den inte motsvarar de högre kostnaderna. Då sades det att nya och bättre flygplan skulle sättas in för att förkorta flygtiden och kompensera den eventuella mertiden nere på marken.

För Karlstads del blev frågan särskilt komplicerad bl. a. av den orsaken

---

*Om åtgärder för
att bibehålla
Linjeflygs trafik på
Karlstad*

att Linjeflyg meddelade att den reguljära flygtrafiken på Karlstad skulle upphöra 1978. I det lugnande svar jag nu har fått av herr statsrådet sägs det att Linjeflyg tänker fortsätta den reguljära flygtrafiken, och det är utomordentligt glädjande. Men jag vill ställa två frågor till herr statsrådet.

Den första frågan är: Har de uppgifter som har cirkulerat om att Linjeflyg skulle upphöra med den reguljära flygtrafiken på Karlstad efter 1978 ändrats så att vi nu kan hoppas på att den kommer att fortsätta?

Den andra frågan skulle jag kunna formulera så: Innebär ställningstagandet att man från statsmakternas sida exempelvis ger luftfartsverket sådana möjligheter att verket kan aktivt ingripa ledande och försöka lösa problemen? Det gäller ju inte bara Karlstads flygplats utan flygplatserna i en mängd andra städer: Borlänge, Jönköping, Visby och många andra.

Det vore därför av stor vikt om vi av herr statsrådet kunde få en försäkran om att statsmakterna ville garantera att flygtrafiken kommer att fortsätta på bl. a. Karlstads flygfält.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Fru talman! Jag har i mitt svar kort och koncist sagt att de uppgifter jag har fått från Linjeflyg bekräftar att man skall fortsätta med flygtrafiken på Karlstad, och jag behöver väl knappast upprepa det.

Sedan tycker jag att herr Nisser nog överdriver – kanske omedvetet – de bekymmer som skulle finnas runt om i landet på grund av beslutet om avvecklingen av Bromma flygplats. Jag måste utifrån min horisont säga att det här är första gången jag möter uttalanden att en plats har bekymmer i den här riktningen. Däremot har jag mött låt mig säga reaktioner i den andra riktningen – jag vill bara nämna Gävle som exempel. Där konstaterar man klart – man talar självfallet bara för Gävle – att det aldrig kan bli någon fart på flygplatsen förrän trafiken flyttas från Bromma till Arlanda. – Men detta sagt mer som en parentes.

När det gäller frågan om ny flygplats i Karlstad, har den ju utretts av en särskild flygplatskommitté med företrädare för länsstyrelsen, kommunen och landstinget. Man har föreslagit en ny flygplats – herr Nisser känner väl till hur resonemangen har gått – och angivit var den skulle ligga, vad den skulle kosta osv. Av den utredningen har jag lärt mig att trafikens omfattning på en sådan flygplats i Karlstad under överskådlig framtid skulle bli begränsad och att trafiken skulle komma att medföra mycket stora driftunderskott. Med hänsyn bl. a. till dessa förhållanden har flygplatskommitténs ordförande, landshövdingen i Värmlands län Rolf Edberg, tagit initiativ till en arbetsgrupp, vars uppgift är att ytterligare överväga flygplatsfrågan i Karlstadsregionen. Intressenter i gruppen är luftfartsverket, Linjeflyg, kommunen och länsstyrelsen – det här känner också herr Nisser till – och arbetet skall helst ge ett resultat som visar hur man praktiskt och ekonomiskt bäst skall lösa Karlstads flygplatsfråga.

Detta gäller alltså utöver det svar som jag här har gett att vi i framtiden skall fortsätta att flyga på Karlstad.

Torsdagen den
6 november 1975

*Om rätt att
avlägga körkorts-
prov med automat-
växlat fordon*

Herr NISSER (m):

Fru talman! Det är klart att de här problemen egentligen skall lösas i huvudsak av kommunerna. Men vad gäller Karlstad är det stora bekymmer i och med att man inte har start- och landningsbanor som kan ta emot de eventuella nya flygplanstyper som kommer. Det gäller en utbyggnad för ca 4 milj. kr.

Den nya flygplatsen skulle komma att kosta kanske 40 milj. kr. Och det är ett väldigt hårt tryck både från näringslivet och från annat håll just i Värmlandsregionen. Vi har ju där Uddeholm, Billerud, Karlstads Mekaniska Werkstad, Vänerskog och många andra företag plus de utflyttade statliga verken och landstinget, länsstyrelsen och kommunen.

Det är alltså i hög grad nödvändigt med en flygplats, var den nu skall ligga, och det vore mycket bekymmersamt om flygplatsfrågan även i fortsättningen skulle behandlas under det hot som funnits hela tiden, att det skall gå så och så många år till. Jag hoppas verkligen att statsmakterna hjälper till, för det vore egendomligt om riksdagen skulle fatta ett beslut som leder till svåra följdverkningar utan att vi då hjälps åt att klara av svårigheterna för resp. kommun. Men jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om rätt att avlägga körkortsprov med automatväxlat fordon

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Växjö (c) den 23 oktober anmälda fråga, 1975/76:53, och anförde:

Fru talman! Herr Johansson i Växjö har frågat mig om jag är beredd att medverka till att körkortsaspirant som önskar det bereds tillfälle att avlägga körkortsprov med automatväxlat fordon.

Statens trafiksäkerhetsverk har gjort en framställning i syfte att få till stånd en sådan ordning som avses i frågan. Efter remissbehandling har ärendet beretts av trafiksäkerhetsutredningen.

Jag avser att ta upp frågan i samband med andra förslag till riksdagen rörande förarurval m. m. som förbereds inom kommunikationsdepartementet.

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret, som ju upplyser om att man bereder denna fråga i kommunikationsdepartementet. Svaret hade kanske varit ännu mera tillfredsställande om kommunikationsministern tidsmässigt hade angivit när riksmötet kunde få ett förslag i frågan. Som kommunikationsministern säkert vet väntar man ute i landet med stor otålighet på att ett sådant förslag skall läggas fram.

Nu gällande körkortskungörelse ger ingen möjlighet att avlägga körkortsprov på bil med automatisk kraftöverföring med mindre att den sö-

*Om rätt att
avlägga körkorts-
prov med automat-
växlat fordon*

kande har någon form av fysiskt handikapp. Men det vore värdefullt om även andra, som av olika skäl vill ta körkort på en s. k. automatic, kunde få göra detta. Anledningarna till att man ibland vill ha denna möjlighet kan vara flera, t. ex. motoriska skäl, dvs. att den sökande har svårigheter med att samordna händernas och fötternas rörelser, dövhet etc. Det bör också finnas en rimlig möjlighet för äldre att ta körkort med bil som har automatisk växellåda. De grupper av människor som jag här nämnt kan ha svårt att lära sig växla manuellt på ett säkert sätt. De får nu också dras med stora utbildningskostnader. Jag tror också att äldre människor blir betydligt trafiksäkrare när de kör en bil med automatisk växling.

Sedan är det väl också på det sättet att många som har klarat körkort på en vanlig bil ändå köper en bil med automatisk växellåda, och efter en tid har de i så fall glömt bort hur man kör en bil med konventionell växling.

Jag menar inte att alla skall få köra med en s. k. automatic utan bara att det skall ske efter särskild ansökan och när behovet framstår klart och tydligt. Men jag menar att man bör tillämpa en betydligt mera generös bedömning än i dag.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Fru talman! Som herr Johansson i Växjö sade får vissa handikappade människor körkort, där tillståndet att framföra fordonet endast gäller bil med automatiserad växellåda. Den framställning som trafiksäkerhetsverket har gjort och som jag har hänvisat till i mitt svar går ut på att bestämmelserna ändras så att körkort kan begränsas att gälla endast automatväxlad bil även för personer som inte är handikappade. Det är vad trafiksäkerhetsverket skriver. Och det förslaget har vid remissbehandlingen tillstyrkts av flera instanser, men det har också avstyrkts av andra.

Till stöd för trafiksäkerhetsverkets förslag har bl. a. anförts trafiksäkerhetsfrämjande skäl, men mot förslaget har å andra sidan åberopats nödvändigheten av att den elementära körkortsutbildningen görs så bred och gedigen som möjligt. Det har också sagts att det finns risk för att ett kontrollproblem uppstår genom att förare som har avlagt prov på automatväxlad bil senare också kommer att köra manuellt växlad bil. Jag nämner detta som exempel på vilka remissyttranden som har kommit in i anledning av trafiksäkerhetsverkets framställning.

Till detta förtydligande vill jag sedan också lägga att vi inom departementet nu diskuterar möjligheterna att undvika de problem som har framhållits vid remissbehandlingen av förslaget och att hitta en vettig kompromiss.

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Fru talman! Jag har exakt samma uppfattning som kommunikationsministern, att om man ger en sådan här tillåtelse så skall den gälla endast bil med automatisk växellåda, ingenting annat. Likaså är jag införstådd

med att det här uppkommer vissa kontrollproblem, men sådana finns ju i praktiken också i många andra fall. Många människor har t. ex. i sitt körkort angivet att de skall bära glasögon, men det är inte så lätt för vederbörande myndighet att kontrollera den saken i trafiken. Många människor kör kanske utan glasögon, trots att de skulle bära sådana.

Vi har i dagarna fått besked om att det tyvärr är många som inte använder säkerhetsbälte. Här är ett kontrollproblem. Jag skulle tro att det uppstår betydligt färre kontrollfall på det här området, dvs. om man ger personer som önskar det möjlighet att ta körkort för bil med automatisk växellåda och sedan i fortsättningen endast köra sådan bil.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Om en bro till Seskarö

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Lövenborgs* (vpk) den 29 oktober anmälda fråga, 1975/76:58, och anförde:

Fru talman! Herr Lövenborg har frågat mig om jag vill redogöra för anledningen till dröjsmålet med byggandet av bron till Seskarö och uttala mig om när bron beräknas bli klar att tas i bruk.

När herr Lövenborg år 1972 frågade mig om Seskaröbron sade jag att brobygget skulle ges hög prioritet. Jag förklarade vidare att man fick räkna med ungefär fem år för projektering och byggande av bron.

Inom vägverket pågår upprättande av arbetsplan för bron. Utredningsplan för broföretaget har varit på remiss. Markägarsammanträde beräknas kunna hållas under november månad. Vägverket strävar efter att kunna fastställa arbetsplanen vid halvårsskiftet nästa år för att byggstart skall kunna ske under hösten 1976. Medel för påbörjande av bron under år 1976 har ställts till vägverkets förfogande. Med denna planering bör bron kunna vara klar att tas i bruk under år 1978.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Det var ett konkret besked, även om färdigställandet av bron kommer något senare än vi hade trott. Jag betraktar svaret som ett högst auktoritativt besked som Seskaröborna och andra kan lita på.

Orsaken till frågan var att jag kanske använde mig av litet enkel matematik. När herr Norling 1972 gav besked om att planering och byggande skulle ta ungefär fem år kom jag fram till att bron skulle vara färdig år 1977. Om man kan lita på beskedet att den blir färdig 1978 betraktar jag det som positivt. Det bör noteras även på Seskarö.

Det här brobygget måste betraktas som mycket viktigt. Färjtrafiken har under många år varit en källa till stora bekymmer, särskilt vissa tider på året. Här har befolkningen aldrig släppt tanken på en bro. Den

har dryftats åtskilliga gånger tidigare i riksdagen. När jag gått igenom protokollen har jag bl. a. funnit upprepade framstötningar från Norrbottens-riksdagsmannen Helmer Holmberg för flera decennier sedan.

Att det skall bli en bro är ju nu klart, men man måste kanske förstå otåligheten. Min fråga ställdes på begäran av folk som bor på Seskarö och som väntat i många år på den fasta förbindelsen och varit oroliga över att den måhända ytterligare skulle skjutas på framtiden.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Fru talman! Det är alltid vanskligt att räkna fram hur lång tid som kan behöva gå åt för att genomföra ett sådant här projekt. Det är riktigt att jag 1972 talade om fem år, och då kommer man fram till 1977.

Som ett försök till förklaring vill jag bara säga att bron till Seskarö berör allmän farled, och det är alltid svårt att bedöma den tid som åtgärder för förändring av sådan farled. I Seskaröfallet har det närmast varit fråga om bronns fria höjd, och de uppgifter jag lämnade 1972 grundades på vägverkets bedömning. Jag är övertygad om att man fullföljer projekteringen med all kraft så att byggnadsstart blir möjlig under nästa år.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 19 Om förbättring av trafikförhållandena i skärgårdarna

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Lindahls i Hamburgsund (fp) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:65, och anförde:

Fru talman! Herr Lindahl i Hamburgsund har frågat mig när regeringen avser framlägga förslag till förbättring av trafikförhållandena i skärgårdarna i enlighet med 1974 års vårriksdags beslut.

Frågan har behandlats i en särskild interdepartemental arbetsgrupp, som tillsatts för att göra en allmän översyn av vilka åtgärder som kan vara ägnade att förbättra skärgårdsbefolkningens villkor. Regeringen har – på grundval av arbetsgruppens arbete – för avsikt att för pågående riksmöte framlägga förslag som syftar till att åstadkomma bättre trafikförhållanden i skärgårdarna.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Vi lämnar redan runt om i landet bidrag till icke lönsam busstrafik. De bidragen är speciellt avsedda för våra glesbygder. Men de glesbygder som skärgårdarna utgör har inte möjlighet att få bidrag till sin livsnödvändiga trafik. De har helt enkelt behandlats orättvist.

Kommunikationsförhållandena är unika i skärgårdarna – befolkningen där är i stort sett helt beroende av de kollektivtrafikmedel som finns

Torsdagen den
6 november 1975

*Om åtgärder mot
olyckor i stadstrafiken*

i form av båtar och färjor. Jag tror att man kan gå så långt att man säger att det största hindret för en utveckling i skärgårdsområdena och för människornas möjligheter att bo kvar där, är de dåliga kommunikationsförhållandena. I motsats till övriga utvecklingssvaga områden i landet kan man här peka på en speciell punkt som är direkt avgörande.

Det är därför med tillfredsställelse som jag i statsrådets svar ser löftet att det nu pågående riksmötet skall få ett förslag i enlighet med vad 1974 års riksdag önskade sig.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Om åtgärder mot olyckor i stadstrafiken

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Westbergs* i Ljusdal (fp) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:70, och anförde:

Fru talman! Herr Westberg i Ljusdal har – under anförande att olyckor där oskyddad trafikant påkörs av lastbil, som svänger i en gatukorsning, är frekventa – frågat mig om jag är beredd medverka till att särskilda insatser görs för att cyklister och andra oskyddade trafikanter skall kunna färdas säkrare i stadstrafiken.

Allmänt sett är den typen av olyckor då en oskyddad trafikant blir påkörd av svängande lastbil inte särskilt vanlig. De senaste månaderna har emellertid några sådana olyckor inträffat. Detta har också uppmärksammat av trafiksäkerhetsverket som nu närmare studerar dessa olyckor. Jag vill också nämna att frågan diskuteras på ett sammanträde som trafiksäkerhetsverket, NTF och trafiksäkerhetskommittéerna i Stockholm, Göteborg och Malmö håller i dagarna. Trafiksäkerhetsverket kommer att vidta de åtgärder som verket finner påkallade och – om regeringens medverkan behövs – inkomma med förslag. Det är vad jag för dagen kan säga om den av herr Westberg aktualiserade frågan.

Jag vill emellertid i sammanhanget erinra om det intresse som man från statsmakternas sida sedan länge ägnat cykelfrågan och därmed sammanhängande problem. För ett par år sedan gav regeringen de tre berörda verken – vägverket, trafiksäkerhetsverket och planverket – i uppdrag att utföra en utredning om åtgärder för att främja cykeltrafiken. Resultatet av denna utredning har nyligen framlagts i en rapport. Cykeln i stadens trafiknät. Med överlämnande av rapporten till regeringen framhåller de tre verken bl. a. följande.

”Det finns i dag ett utbrett intresse att förbättra förhållandena för cykeltrafiken. I flera kommuner görs sålunda stora planeringsansträngningar för att avhjälpa de svåraste bristerna. Erfarenheterna av cykeltrafikplanering är emellertid ofta begränsade och kunskaperna bristfälliga om hur cykeltrafiken kan hanteras i planeringsarbetet. Därför har en skrift med information om planering och genomförande av åtgärder för

Torsdagen den
6 november 1975

*Om åtgärder mot
olyckor i stadstrafiken*

cykeltrafiken bedömts som angelägen bl. a. för att tillgodose önskemål om snabba förbättringar. Utredningsarbetet har med hänsyn härtill koncentrerats på att samla in och i en rapport sammanställa de erfarenheter och det vetande som finns tillgängligt från forsknings- och utvecklingsarbete och från den kommunala praktiken. Rapporten vänder sig av angivna skäl i första hand till de organ som ansvarar för trafik- och byggelseplanering i kommunerna”.

Rapporten har i dagarna distribuerats till samtliga kommuner i landet. Liknande rapporter kommer att framläggas bl. a. rörande bussen och fotgängaren i stadens trafiknät. De tre verken avser att senare – i de avseenden det är ändamålsenligt – publicera närmare råd och anvisningar inom berörda ämnesområden.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för det utförliga svaret på min fråga. Det visar att kommunikationsministern tar mycket allvarligt på dessa frågor.

Trafikolyckorna utgör ett mycket stort och allvarligt problem, och de visar tyvärr en tendens att öka. Trafikolyckor där cyklister och andra oskyddade trafikanter drabbas är vanligen förekommande. En inte ovanlig olyckstyp är då sådan trafikant blivit påkörd av lastbil, som svänger i en gatukorsning. Två kvinnor har på senaste tiden omkommit i trafiken i Gävle under av allt att döma nästan identiskt lika omständigheter. Båda var cyklister och skulle i gatukorsning svänga till höger. Till vänster om sig hade de en långtradare som också skulle svänga till höger. Fordonets längd gjorde att föraren måste ta ut svängen över på fel sida av gatan. Släpvagnen kom likafullt att snedda korsningen och tränga undan de oförberedda cyklisterna, som i båda fallen hamnade under bakhjul. Förarna hade ingen möjlighet att observera händelsen i sina backspeglar. Slutsatsen måste bli att de tunga fordonen, som dessa nu ser ut och med den utrustning de f. n. har, är farliga i stadstrafiken.

Därför måste något göras för att ändra på förhållandena, t. ex. genom att göra fordonen säkrare, genom att skärpa trafikreglerna för långtradare och för cyklister och andra oskyddade trafikanter och genom att separera trafiken. En viktig åtgärd borde vara att stimulera anläggandet av särskilda cykelbanor. Kommunikationsministern var inne på den frågan. På den punkten är Göteborg ett gott exempel. Det måste också vara möjligt att ge förarna bättre hjälpmedel för en effektiv bevakning av situationen i sådana här fall.

Man kan också begära att lastbilar och släp skall vara försedda med sidoskydd, som hindrar cyklist eller mopedist från att åka in under bilen. Trafikolyckorna är så många och har i många fall så allvarliga konsekvenser att allt som kan göras för att förhindra eller minska antalet olyckor måste prövas. Det är lätt att konstatera att nuvarande lagstiftning tillåter fordon som är för stora för normala gatukorsningar. När långtradaren svänger i en normal gatukorsning bryter föraren mot lagen. Man

Torsdagen den
6 november 1975

*Om åtgärder mot
olyckor i stadstra-
fiken*

klarar inte av svängen annars. Detta är kanske en kommunal angelägenhet, men jag tror att det är viktigt att statsmakterna gör vad de kan för att stimulera till en bättre lösning. Delar kommunikationsministern den uppfattningen?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Fru talman! Det råder inte några som helst delade meningar om att vi skall fortsätta det viktiga arbetet på att göra trafiken säkrare, även för cyklisterna. Vi hoppas att trafiksäkerhetsverkets utredning när den kommer – det bör inte dröja alltför länge – skall presentera en rad positiva förslag både när det gäller ändringar i vägtrafikkungörelsen och när det gäller andra åtgärder för att åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd.

Utan att föregripa den här utredningen är det emellertid ändå för balansens skull värdefullt att notera att skulden till sådana här kollisioner inte alltid ligger enbart hos bilisten. Utan att vi alltför mycket har fördjupat oss i orsakerna till dessa olyckor har vi ändå kunnat konstatera att det finns exempel på att cyklister felaktigt kört fram till höger om lastbilar som har stannat för rött ljus. När lastbilen sedan svängt till höger har naturligtvis cyklisten som en följd av sitt eget beteende kommit till skada, lättare eller svårare. Detta är den ena sidan av saken, och den bör vara med i den här diskussionen.

Den andra sidan av saken är att förare av bil enligt 40 § vägtrafikkungörelsen inte får "svänga förtän det kan ske utan hinder för motgående trafik eller för cyklande eller mopedförare". Detta innebär att bilister i korsningar måste vara särskilt uppmärksamma på cyklister och mopedister. Detta är alltså vad som gäller både för den som sitter bakom ratten i en bil och den som åker cykel eller moped. Samtidigt som vi söker efter åtgärder för att förbättra tillståndet måste vi inpränta angelägenheten av ett större ansvarstagande hos alla som deltar i den farliga verksamhet som heter trafik.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svaret. Det är riktigt att ansvaret inte bara kan åläggas lastbilsförare och andra bilförare. Vi har alla vårt ansvar i trafiken, det kommer vi inte ifrån. Men detta tar ändå inte bort intrycket av att dessa stora fordon, som jag nämnde här, är speciellt farliga i innerstadstrafiken.

Det är lätt att konstatera att nuvarande lagstiftning inte klarar den här problematiken. Det synes vara möjligt att genom restriktioner om färdvägar och genom att godset omlastas vid terminaler och distribueras med mindre bilar komma till rätta med problemen. Att lastbilarna måste få fara genom tätorter på genomfartsgator, komma fram till byggnadsplatser etc., förstår jag också. Men jag tror att det är viktigt att här införs restriktioner som gör det möjligt att slippa sådana här händelser som jag åberopade. Det måste också vara väldigt viktigt att utrusta bilarna

på ett effektivare sätt, som gör det möjligt för förarna att på ett bättre sätt överblicka trafiksituationen och ta de hänsyn som är nödvändiga.

Nr 17

Torsdagen den
6 november 1975

---

*Om återvinning av
papper*

Överläggningen var härmed slutad.

§ 21 Om återvinning av papper

Herr jordbruksministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr Fågelsbos (c) den 30 oktober anmälda fråga, 1975/76:60, och anförde:

Fru talman! Herr Fågelsbo har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att möjliggöra och stimulera till en snabb tillämpning av lagbestämmelserna om återvinning av papper.

Riksdagens beslut våren 1975 om återvinning och omhändertagande av avfall innebar bl. a. att kommunerna successivt kommer att få ansvaret för insamling av pappersavfall för återvinning. De nya bestämmelserna har redan börjat tillämpas i två kommuner. Jag har inhämtat att man i många kommuner f. n. håller på att planera hur man skall organisera insamlingsverksamheten.

För att underlätta för kommunerna att genomföra insamling av pappersavfall söker Kommunförbundet f. n. få fram riktlinjer för avtal mellan kommuner och insamlingsföretag. Pappersindustriens branschorgan, Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen, har förklarat att man inom branschen är beredd att framöver ta emot allt det returpapper som samlas in. Under innevarande månad kommer två anläggningar att vara i drift som helt baserar sitt råvarubehov på tidningar och tidskrifter som här samlats in i hushållen. Efter intrimning kommer dessa anläggningar att ta emot sammanlagt 65 000 ton sådant pappersavfall per år. Planer finns att fördubbla kapaciteten efter två år. Inom branschen förutser man att återvinningen av i hushållen insamlade tidningar och tidskrifter kommer att femdubblas mot slutet av 1970-talet.

För att informera om de nya föreskrifterna rörande återvinning och omhändertagande av avfall har riksdagen anvisat 1 milj. kr. En arbetsgrupp inom jordbruksdepartementet håller på att för dessa medel bl. a. ta fram lämpligt underlag åt kommunerna för de informationsinsatser som dessa måste göra för att genomföra pappersinsamlingen.

Jag förutsätter att landets kommuner så skyndsamt som möjligt vidtar åtgärder för att omsätta riksdagens beslut i praktisk verksamhet.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt kan särskilda åtgärder från min sida f. n. inte anses påkallade. Självfallet kommer jag att noga följa utvecklingen på detta område.

Herr FÅGELSBO (c):

Fru talman! Jag skall be att få tacka jordbruksministern för att jag fått min fråga besvarad.

Som det står i svaret beslöt riksdagen i maj månad om denna lag

Nr 17

Torsdagen den
6 november 1975

Om förbud mot användning av vissa bekämpnings- preparat inom jord- och skogs- bruk

som skulle träda i kraft fr. o. m. den 1 juli i år. Det var många som då trodde att man nu skulle skilja ifrån tidningspapper från övriga sopor och det gjorde man också. Man buntade mycket noga och man lade det i olika utrymmen, men sedan blev man inte av med papperet. Det fanns ingen som tog emot det. Jag har fått frågan inom mitt län: Hur blir det med pappersinsamlingen? Det har sagts att vi skall samla in papper och sortera upp det, men det går inte att bli av med det. Av kamrater här i riksdagen har jag, sedan jag ställt min fråga, hört att man även i andra delar av vårt land har samma problem.

Nu har vi alltså fått statsrådet Lundkvists svar. Jag känner mig nöjd med svaret och ber att få säga tack för det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 22 Om förbud mot användning av vissa bekämpningspreparat inom jord- och skogsbruk

Herr jordbruksministern LUNDKVIST erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Måbrinks* (vpk) den 15 oktober anmälda interpellation, 1975/76:3, till herr socialministern, dels herr *Anderssons* i Storfors (s) den 17 oktober anmälda fråga, 1975/76:36, och anförde:

Fru talman! Herr Andersson i Storfors har frågat mig vilka åtgärder som vidtagits med anledning av påstådda nya rön om genetiska skadeverknningar av fenoxisyror.

Herr Måbrink har i en interpellation frågat socialministern om man från regeringens sida överväger att ta initiativ till förbud mot användning av i första hand preparat innehållande fenoxisyran 2,4,5-T i jord- och skogsbruk. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Ett bekämpningsmedel måste vara registrerat av produktkontrollnämnden för att få användas. En ingående bedömning av egenskaper och lämplighet föregår registrering av nya bekämpningsmedel. Nya fakta om ett medels egenskaper kan leda till att tidigare registreringar omprövas. Till en registrering knyts vidare en rad villkor om hur medlen får hanteras och spridas. I samband med att lagen om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften upphävdes den 1 juli i år infördes en rad nya bestämmelser som framför allt syftar till att så långt möjligt säkerställa att allmänheten inte ovetande kommer i kontakt med bekämpningsmedel eller med områden inom vilka sådana medel spritts. Föreskrifterna gäller för alla bekämpningsmedel och spridningsformer.

De nya bestämmelserna har varit i kraft endast en kort tid och erfarenheterna är därför ännu begränsade. För att få en bild av hur dessa föreskrifter tillämpats har naturvårdsverket tillställt berörda hälsovårdsnämnder en skrivelse med frågor om nämndernas erfarenheter av bekämpningsmedel under sommaren 1975 och av tillämpningen av de nya bestämmelserna.

Torsdagen den
6 november 1975*Om förbud mot
användning av
vissa bekämpnings-
preparat inom
jord- och skogs-
bruk*

Beträffande fenoxisyrorna vill jag framhålla att produktkontrollnämnden ingående följer pågående forskning om dessa ämnen.

Naturvårdsverket har också publicerat ett par omfattande redogörelser för den tillgängliga vetenskapliga dokumentationen om fenoxisyrornas effekter på olika organismer samt de ekologiska effekterna i övrigt. Produktkontrollnämnden har dessutom nyligen tagit initiativ till en ytterligare undersökning beträffande fenoxisyrornas genetiska effekter.

Vid ett sammanträffande med företrädare för produktkontrollnämnden i augusti i år begärde jag en redogörelse för nämndens syn på de pressuppgifter som förts fram under sommaren om nya forskningsresultat som skulle tyda på att vissa preparat kan orsaka genetiska effekter. Nämnden angav då att den skulle låta oberoende svensk och utländsk vetenskaplig expertis granska och bedöma dessa nya forskningsrön. En sådan bedömning sker f. n., och de olika expertyttrandena kommer att bli föremål för en samlad utvärdering inom produktkontrollnämnden vad gäller ifrågasatta genetiska skadeverkningar.

Enligt lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor är det produktkontrollnämnden som har att pröva tillåtligheten av kemiska bekämpningsmedel. Den redovisning jag här lämnat visar att nämnden fortlöpande arbetar med att få fram de senaste vetenskapliga rönen rörande eventuella skaderisker vid användning av fenoxisyror. Jag utgår från att nämnden, om tidigare okända rön presenteras, förutsättningslöst prövar hela frågan om användningen av dessa ämnen.

Herr ANDERSSON i Storfors (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

En anledning till frågan är den debatt som under året förts gällande fenoxisyrornas användande och påstådda skador av genetisk art. En annan anledning är mitt förflutna i de frågor som statsrådet berör i sitt svar och att jag varit ledamot av utredningen gällande spridning av kemiska medel.

Mitt ställningstagande i utredningens enhälliga beslut var grundat på en fast övertygelse därom, att följdes utredningens förslag i sin helhet hade vi i stort lyckats klara av de problem som preparatens användande medfört.

Jag vill återropa mitt särskilda yttrande i SOU 1974:35.

Jordbruksministerns redogörelse för vad som f. n. pågår inom produktkontrollnämndens ram, med engagerande av såväl svensk som utländsk vetenskaplig expertis för att utröna, granska och bedöma nya forskarrön, är tillfredsställande. Jag förutsätter att de resultat forskarna kommer fram till presenteras så snart utvärderingarna är klara. Den debatt som förts och de påståenden som gjorts fordrar klara besked på denna punkt gällande genetiska skadeeffekter.

Jag är nöjd med statsrådets svar och jag ber att än en gång få tacka för det.

Torsdagen den
6 november 1975

*Om förbud mot
användning av
vissa bekämpnings-
preparat inom
jord- och skogs-
bruk*

Herr MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min interpellation.

Låt mig till att börja med nämna de flygbesprutningar som företogs under sommaren i år och som väckte en kraftig opinionsstorm. I och med att flygbesprutning åter blev tillåten den 1 juli 1975 följde nya förordningar, som skulle begränsa de risker som låg bakom det tidigare förbudet.

Det har nu visat sig att dessa förordningar inte på något sätt fungerat. Ortsbefolkningen har fått kort varsel, besprutningsområdena har angetts mycket diffust, likaså tiderna för besprutning. Dessutom har det visat sig att endast en mindre del av det utsprutade medlet hamnar på målområdet. En stor del sprids ut över omgivningen, bl. a. på grund av propellrarnas turbulens. Resultatet har blivit att trädgårdar, byar osv. fått giftmolnen över sig.

Jag ifrågasätter därför om det över huvud taget är möjligt att åstadkomma sådana bestämmelser vid flygbesprutning som garanterar att inget annat område än det som skall besprutas utsätts för giftet.

Det är bra att hälsovårdsnämnderna på de aktuella platserna nu skall lämna besked om hur de nya bestämmelserna har tillämpats ute i de län och kommuner där besprutning varit aktuell. Det skall bli intressant att få ta del av deras synpunkter.

Men jag anser ändå att den viktiga frågan i det här sammanhanget är om det inte borde vara ganska självklart att ett totalförbud mot användning av fenoxisyran 2,4,5-T införs.

Redan 1971 anförde några forskare, som ingick i den av giftnämnden tillsatta forskningsgruppen, att det finns så mycket oklart när det gäller 2,4,5-T-preparatet att ett förbud borde övervägas. Bl. a. talade man då om att just detta medel innehåller dioxiner, som är ett gift som i mycket små doser kan skada människor, djur och växtlighet. De forskare som analyserat och experimenterat med detta gift hävdar att dioxinet kan ha vitt skilda verkningar – från exempelvis svåra leverskador till schizofreni. Under sommaren har ytterligare alarmerande rapporter framkommit, som understryker behovet av ett totalförbud mot 2,4,5-T. Bl. a. utesluts inte att medlet kan framkalla fosterskador.

Jordbruksministern nämner att naturvårdsverket publicerat ett par omfattande redogörelser för den tillgängliga vetenskapliga dokumentationen om fenoxisyrorernas effekter på olika organismer. I en av dem säger man bl. a. att av det som hittills är känt tyder inget på cancerframkallande förmåga, men cancerrisker kan inte heller uteslutas. När det gäller genetisk påverkan menar man att materialet inte tyder på att fenoxisyrorerna har någon mutagen verkan, men man kan inte heller utesluta riskerna.

I betänkandet SOU 1974:35, Spridning av kemiska medel, dvs. den utredning som låg till grund för upphävandet av flygbesprutningsförbudet, sägs bl. a.: "Med beaktande av den osäkerhet som finns i informationen om speciellt ärftlighetsförändrande och cancerframkallande

*Om förbud mot
användning av
vissa bekämpnings-
preparat inom
jord- och skogs-
bruk*

effekter samt svårigheterna att värdera risker för människan på basen av försök med djur, växter och mikroorganismer, anser expertgruppen det motiverat att användningen av fenoxisyror i största möjliga utsträckning begränsas samt att i de fall de används, detta sker så att de miljöskadliga effekterna blir så små som möjligt. Normer för högsta tillåtna halt av dioxiner i preparaten bör utarbetas.”

När det gäller högsta tillåtna halt av dioxin har enligt de uppgifter jag fått inga normer utarbetats. Om jag har fel, ber jag jordbruksministern i så fall ange vilken högsta halt som gäller.

Jag tycker att den redovisning jag gjort av uttalande från olika instanser och expertgrupper ytterligare understryker kravet om ett totalförbud mot användning av 2.4.5-T.

Jag kan inte tolka den envishet med vilken man framhärdar i användningen av ett omstritt giftmedel på annat sätt än att skogsbolagens vinstintresse får gå före miljöintressena. Det finns ju andra metoder att komma till rätta med lövslyet, om man nu över huvud taget skall hantera en så viktig råvara som björken på det sätt som skogsbolaget nu gör. Det är ju möjligt att bekämpa lövslyet manuellt. Den metoden praktiseras också på vissa håll i vårt land med stor framgång. När jag talar om totalförbud mot 2.4.5-T så inbegriper jag däri också jordbruket, som ju är den största konsumenten av detta preparat. Jag tycker att detta faktum har kommit alltför mycket i skymundan i denna debatt.

Jag hoppas att den bedömning som svensk och utländsk vetenskaplig expertis nu gör av de nya forskningsresultaten om fenoxisyror är allsidig och att tillräckliga medel ställts till förfogande för den uppgiften. Jag säger detta därför att det hittills är ynkligt små resurser som ställts till förfogande för de svenska forskare som haft ambitionen att försöka klarlägga fenoxisyroras skadliga effekter.

Jag kan vara överens med jordbruksministern om att man nu naturligtvis skall avvakta den utvärdering som produktkontrollnämnden skall göra. Jag tycker att det är en positiv åtgärd. Men en viktig fråga i detta sammanhang är naturligtvis när man kan räkna med att denna utvärdering är klar. Det är ju inte så lång tid kvar till nästa besprutningstillfälle, som såvitt jag förstår inträffar våren 1976. Jag tror att det är värdefullt för opinionen att få ett besked huruvida utvärderingen kommer att vara klar före nästa besprutningstillfälle. Jag hoppas att jordbruksministern kan ge ett svar på den frågan.

Jag tackar än en gång för svaret på min interpellation.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Fru talman! Vi är tydligen överens om att det gäller allvarliga frågor som man måste försöka på allt sätt begrunda innan man tar ställning. Jag är glad över att interpellanten delar min uppfattning att det måste vara klokt att nu avvakta pågående utredningar och undersökningar, som också skall utvärderas innan vi tar ställning. Jag hyser förtroende för produktkontrollnämnden, som är sammansatt av representanter för alla

Torsdagen den
6 november 1975

*Om ändrade regler
för rätt att förvärva
jordbruksfastighet*

de myndigheter som har till uppgift att vårda sig om vår hälsa och vår miljö och av representanter för löntagargenombuden.

Med tanke på att någon ny besprutning inte kan vara aktuell förrän en bra bit in på nästa år har vi det utrymme som jag menar är tillräckligt för att få fram det här materialet samt hinna få utvärderingen genomförd och ställningstagandena från produktkontrollnämnden på bordet innan nästa besprutningsperiod inleds.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 23 Om ändrade regler för rätt att förvärva jordbruksfastighet

Herr jordbruksministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr Fågelsbos (c) den 15 oktober anmälda interpellation, 1975/76:10, och anförde:

Fru talman! Herr Fågelsbo har frågat mig om jag vill medverka till att omgående ändring sker av gällande lagstiftning och tillämpningsföreskrifter i fråga om förvärv av jordbruksfastigheter.

Under senare år har flera reformer genomförts på marklagstiftningens område som är ägnade att hålla tillbaka prisstegringarna på jordbruks- och skogsmark. Ytterligare reformer som kan väntas få en återhållande effekt på skäliga markprisstegringar förbereds. Vidare är en av utgångspunkterna för jordförvärvsutredningens arbete att jordförvärvslagen bör vara så utformad att den i samspel med andra åtgärder från samhällets sida mera effektivt än f. n. kan motverka prisstegringar på jordbruks- och skogsmark och spekulation i sådan mark.

Med stöd av jordförvärvslagens 4 § kan lantbruksnämnderna avslå ansökningar om tillstånd till sådana förvärv i kapitalplacerings- och spekulationssyfte, som är klart ägnade att höja värdenivån över vad som är skäligt från jord- och skogsbrukssynpunkt och på så sätt är skadliga från allmän synpunkt. I syfte att motverka prisstegringen på jordbruksmark har sedan en tid tillbaka tillämpningen av denna paragraf skärpts. Lantbruksstyrelsen följer utvecklingen och företar de förändringar i tillämpningen av nu gällande jordförvärvslag som befinns erforderliga för att motverka oskälig prisstegring på jordbruksmark. Jordförvärvsutredningen skall lämna förslag om de mera genomgripande lösningar som erfordras för att på ett effektivare sätt än hittills komma till rätta med de oskäliga prisstegringarna. I avvaktan på utredningens förslag finner jag inte anledning att nu vidta någon ytterligare åtgärd.

Herr FÅGELSBO (c):

Fru talman! Först ett tack till statsrådet Lundkvist för att jag har fått denna min interpellation besvarad. Jordbruksministern säger först i svaret:

”Under senare år har flera reformer genomförts på marklagstiftningens

område som är ägnade att hålla tillbaka prisstegringarna på jordbruks- och skogsmark.”

Jag vet inte vilka dessa reformer är. Det vore bra om statsrådet Lundkvist åtminstone i någon mån redovisade dem här och vilka effekter de har haft. Såvitt jag vet har de varit helt verkningslösa, för sådana prisstegringar som vi haft på lantbruksfastigheter under senare år har vi faktiskt aldrig haft sedan lantbruksnämnderna tillkom.

Statsrådet Lundkvist säger också i fortsättningen i sitt svar:

”Med stöd av jordförvärvslagens 4 § kan lantbruksnämnderna avslå ansökningar om tillstånd till sådana förvärv i kapitalplacerings- och spekulations syfte, som är klart ägnade att höja värdenivån över vad som är skäligt från jord- och skogsbrukssynpunkt och på så sätt är skadliga från allmän synpunkt.”

Det heter i svaret att lantbruksnämnderna ”kan” göra detta, men hur fungerar det i praktiken? Det är ju detta som jag har tagit upp i motiveringen till min interpellation och där åberopat att en person som är yrkesverksam på ett annat område än jordbruk fått lantbruksnämndernas tillstånd att hamstra 18 jordbruksfastigheter med en sammanlagd areal av omkring 6 000 tunnland. Tillstånd har därvid beviljats honom trots att det också funnits lantbrukare som anmält köpintresse. Min fråga till jordbruksministern är nu, eftersom i hans svar inte ett enda ord nämns om detta: Är lagen och de nu tillämpade föreskrifterna för lantbruksnämnderna sådana att dessa regler kan fortsätta att tillämpas av flera presumtiva köpare?

Det är en stor fråga, en principiell fråga, och av den anledningen har jag nu velat ställa en följdfråga till statsrådet Lundkvist.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Herr Fågelsbos fråga liksom statsrådets svar ger mig anledning till ett par reflexioner. De handlar nämligen båda bra mycket om jordförvärvslagens möjligheter att uppnå de syften som herr Fågelsbo efterlyser, en önskan som jag självfallet delar.

I svaret har statsrådet pekat på att jordförvärvsutredningens avsikter med sitt arbete varit att genomföra en sådan förändring av reglerna att man i samspel med andra åtgärder från samhällets sida mer effektivt än som f. n. är fallet skall kunna motverka prisstegringar. Jag gör min fundering här omkring de andra åtgärder från samhället som statsrådet möjligen kan åsyfta och vill nämna den starka inflation som råder här i landet. Är det inte så att denna inflation, som nu under en rad av år har uppgått till 10 % eller mer, i sig själv för de människor som av ett eller annat skäl har fått kapital friställt har skapat ett behov av att placera pengar i fastigheter, vilket som bekant är ett av de säkrare sätten att få pengarna skyddade mot inflation? Jag anser att om vi bara för

Torsdagen den
6 november 1975

*Om ändrade regler
för rätt att förvärva
jordbruksfastighet*

en debatt om jordförvärvslagens effekter på ett område, kan vi missa dess effekter på andra områden. En viktig del av orsakerna måste vara att söka på den ekonomiska politikens område.

Jag vill vid detta tillfälle framföra den synpunkten, att vi förväntar oss att den ekonomiska politiken framöver skall skötas på ett sådant sätt att man får hjälp också genom de andra åtgärder som statsrådet berör. Jag tror nämligen inte att jordförvärvslagen kan utformas så att vi når de syften vi eftersträvar utan en medverkan av den ekonomiska politiken.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Till vad herr Andersson i Ljung nu sade vill jag tillägga att den ekonomiska politiken i de här sammanhangen självfallet är av mycket stor betydelse. Det finns väl skäl för oss alla i det här huset att både diskutera igenom och fundera närmare över på vilket sätt vi skall kunna åstadkomma en ekonomisk politik som förenar möjligheten för oss att föra en fullsysselsättningspolitik och samtidigt begränsa prisstegringarna. – Jag föreställer mig emellertid att det inte precis är den debatten som vi just nu skall syssla med i anledning av herr Fågelsbos fråga, även om jag naturligtvis utan vidare medger att det finns många samband.

Herr Fågelsbo frågade om man genom jordförvärvslagen, tillämpad på det sätt som jag har redovisat tidigare, kommer att kunna undvika sådana resultat när det gäller nyförvärv som det herr Fågelsbo hänvisade till i sitt exempel.

Jag har sagt här – och det är det som nu gäller – att lantbruksstyrelsen har skärpt tillämpningen av jordförvärvslagen med sikte på att kunna åstadkomma effekten, att vi skall motverka risken för spekulationsköp.

En annan fråga i sammanhanget är naturligtvis vad vi över huvud taget skall ha för jordförvärvspolitik med tanke på vilka enheter som skapas både på lantbrukssidan och på skogsbrukssidan. När det gäller t. ex skogsfastigheter har lantbruksnämnderna att pröva om förvärven kan komma till stånd med beaktande bl. a. av det intresse som finns hos ägarna till intilliggande fastigheter och av det allmännas intresse av att få till stånd rationella skogsbruksfastigheter. Under 1960-talet och de båda första åren av 1970-talet har intresset hos jordbrukarna för att förvärva skogsmark varit relativt svagt i vissa områden, och då har lantbruksnämnderna oftast bara haft att ta ställning till om förvärven innebär att ändamålsenliga fastigheter bildas och, naturligtvis, till förvärvarens förmåga att bedriva skogsbruk. Om de här villkoren har uppfyllts har förvärvstillstånd lämnats.

Jag vill emellertid understryka att det ingår i både översynen av jordförvärvslagen och översynen av jordbruks- och skogspolitiken att utvärdera erfarenheten av hittillsvarande lagstiftning på olika områden och komma med förslag som motverkar spekulering i jordbruks- och skogsmark och leder till att markernas produktionsförmåga tillvaratas på bästa

---

*Om ändrade regler
för rätt att förvärva
jordbruksfastighet*

sätt. Jag utgår ifrån att lantbruksnämndernas tillämpning av den nuvarande lagstiftningen skall ge uttryck för den skärpning som har varit avsikten med åtgärden att i högre grad använda 4 §.

Det är naturligtvis många reformer som här kommer att samspela, om vi skall få en lösning till stånd. Herr Fågelsbo frågade mig vad det är för reformer jag syftar på som redan skulle ha verkat i den här riktningen. Jag menar att de förändringar vi har gjort när det gäller vår marklagstiftning och vår samhällsplanering i stort – exempelvis hela lagstiftningskomplexet i anslutning till den fysiska riksplaneringen – har varit reformer som kan komma att bli av betydelse när det gäller att hålla tillbaka riskerna för markspekulation. Om man t. ex. eftersträvar att i den översiktliga planläggningen reservera mark för jordbrukets behov, skall man kunna komma bort från de förväntningsvärden som kan vila på praktiskt taget all mark som befinner sig i närheten av en tätort. Det kan bidra till vad jag tycker skall vara målet, nämligen att få en sådan värdering av marken att den svarar mot produktionsvärdet. Jag är utomordentligt tillfredsställd med att numera även jordbrukarorganisationerna har den inställningen att vi bör eftersträva en sådan utveckling i fråga om vår markpolitik att vi får ett markvärde på jordbruksmarken som just motsvarar produktionsvärdet. Det har inte alltid varit på det sättet. Det är bara några år sedan jordbrukets organisationer mycket bestämt hävdade att marken skulle ägaren ha rätt att disponera över och också sälja till det pris som passade honom bäst. Det kunde ha lett till en markvärdestegring som blivit ännu större än den vi har i dag, därest vi inte hade börjat med den typ av samhällsplanering som vi nu ägnar oss åt.

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jordbruksministern säger att tillämpningsföreskrifterna har skärpts med sikte på att komma till rätta med de problem som jag har tagit upp. Jag har ännu inte fått klart för mig på vilket sätt de har skärpts. I varje fall har inte problemen rättats till.

Jordbruksministern säger att lantbruksnämnderna skall verka för att skapa bärkraftiga skogsbruksfastigheter. I det exempel som jag åberopat har en person köpt 18 vitt skilda gårdar. Hur skall de kunna sammanföras till en bärkraftig enhet?

Det har inte funnits lantbrukare som varit intresserade alla gånger, säger jordbruksministern. I det fall jag åberopar har sådana funnits, och jag tyder jordbruksministerns svar så att det med nuvarande lagstiftning och tillämpningsbestämmelser är möjligt för en person som inte alls är verksam inom lantbruket att förvärva gårdar precis som i det exemplet. Är det rätt uppfattat av mig?

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Jag gjorde några anteckningar när jordbruksministern senast var uppe i talarstolen. Jag vill gärna ta fasta på det att han manar

Torsdagen den
6 november 1975

*Om ändrade regler
för rätt att förvärva
jordbruksfastighet*

både lantbruksnämnderna och lantbruksstyrelsen att använda 4 § i jordförvärvslagen.

Det är inte mer än några månader sedan vi hade ett fall i mitt hemlän, där ett bolag förvärvade ett bärkraftigt familjejordbruk på den skånska slätten till ett pris av omkring 38 000 kr. per hektar. Det rådde delade meningar i lantbruksnämnden, och frågan gick till lantbruksstyrelsen och har gått vidare till regeringen.

Tillståndet har givits, och jag har redan märkt, herr jordbruksminister, reaktioner i prissättningen i andra fall som har kommit till lantbruksnämnden. Jag vill gärna lägga jordbruksministern varmt om hjärtat att man även vid tillämpningen bör leva som man lär och här försöka åstadkomma en sådan värdering som svarar mot ett jordbruksvärde. Skall sådana fall som detta slippa igenom får vi aldrig någon kontroll över priserna.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill först säga att jag naturligtvis inte kan diskutera enskilda fall. Det kan finnas olika motiv för hur en framställning om förvärvstillstånd hanteras. Man har att resonera om de principer som skall följas, och sedan blir det ändå en prövning av frågorna från fall till fall.

Herr Fågelsbo åberopar ett förvärv av fastigheter, där en ägare nu skulle ha samlat på sig ett betydande antal enheter – jag tror att det i första hand är fråga om skogsbruksfastigheter. Detta förvärv har skett – om jag är rätt underrättad – under en tidrymd på ett tiotal år, och skärpningen i tillämpningen av bestämmelserna har kommit till först under senare år. Den är betingad av de konsekvenser som vi har sett på markvärdestegringens område.

Om det bara finns ett så här entydigt intresse från alla håll och inte minst från centerpartiet för att komma till rätta med frågor om markspekulation och frågan om pris på jordbruksmark är jag inte orolig för att de utredningar som skall utarbeta förslag till åtgärder kommer att göra det möjligt för oss att skaffa oss instrument i lagstiftning och planering som innebär att vi får den ordning i de här sammanhangen som vi eftersträvar.

Målsättningen för mig är alltså för det första att vi skall reservera mark för jordbrukets behov, för det andra att vi skall motverka markspekulation och kunna uppnå målet att få marken värderad till sitt produktionsvärde samt för det tredje att vi också kan finna sådana former för att utnyttja marken att den som är mest intresserad av och mest lämpad för att bli jordbrukare skall kunna få möjligheter till det. Produktionsvärde när det gäller värderingen, brukningsrätt när det gäller möjligheten att utöva näringen – om dessa mål kan bli vägledande för de diskussioner vi skall föra framöver, så tror jag att vår modernäring skall kunna hysa gott hopp om sin framtid.

Torsdagen den
6 november 1975

*Om ändrade regler
för rätt att förvärva
jordbruksfastighet*

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Statsrådet Lundkvist säger att de fastighetskomplex och de gårdar jag åberopar har samlats under en tidrymd av tio år. Det var alltså, säger statsrådet, innan den här skärpningen kom.

Får jag då ställa frågan: Är nu skärpningen sådan att dylika köp inte kan få förekomma?

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Det beror på vad herr Fågelsbo menar med "dylika köp". Herr Fågelsbo kan inte avse att jag nu i förväg skall pröva enskilda förvärvsärenden som kan komma upp.

Om vi har en situation där någon vill förvärva en fastighet skall lantbruksnämnden bedöma följande: Vilka intressen finns i det här sammanhanget från grannar, från närbelägna fastigheter, och vilka intressen finns ur ren rationaliseringssynpunkt när det gäller sammanläggningar? Låt oss säga att det inte finns intresse från någon aktiv brukares sida eller från någon brukare som så att säga passar riktigt in i sammanhanget, medan det finns ett intresse hos någon som icke är jordbrukare att förvärva fastigheten. Då har vi med nuvarande lagstiftning ingen möjlighet att hindra ett sådant förvärv, och det kan väl ifrågasättas om det skulle vara rimligt att göra det.

Men här är ju jordbrukarna en prioriterad grupp och har i de här sammanhangen förtur, om rationaliserings- och lämplighetsfrågorna talar för det. Vi kan emellertid inte med den här lagstiftningen – och jag tror inte heller med någon som vi kommer att få – vägra andra än jordbrukare att göra förvärv, om inte sådana intressen som jag nyss talat om är för handen. Det vore detsamma som att säga att rätten att äga mark i framtiden skall vara ett monopol förbehållet jordbrukaren. Och dit tror jag inte ens centerpartiet kommer, när vi slutgiltigt skall ta ställning till de här frågorna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 24 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1975/76:59 till inrikesutskottet

1975/76:60 till finansutskottet

1975/76:63, 68 och 71 till näringsutskottet

§ 25 Föredrogs och hänvisades

Motion

1975/76:34 till näringsutskottet

§ 26 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1975/76:60.

§ 27 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1975/76:58 om Sveriges anslutning till konvention angående upprättande av ett europeiskt rymdorgan, m. m.

1975/76:65 om inriktningen av den ekonomiska politiken

§ 28 Anmäldes och bordlades

Motioner

1975/76:35 av herr *Magnusson* i Borås m. fl.

med anledning av propositionen 1975/76:26 om teckning av ytterligare aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken

1975/76:36 av fru *Ohlin*

1975/76:37 av fröken *Rogestam* m. fl.

med anledning av propositionen 1975/76:44 med förslag till vissa bestämmelser om den allmänna tandvårdsförsäkringen

§ 29 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 6 november

1975/76:51 av herr *Hermansson* (vpk) till herr statsministern om arbetsbyte för tjänstemän i statlig och kommunal förvaltning:

I en nyligen utkommen bok, *Arbetsbyte*, förordar författaren Sven Lindqvist ett regelbundet återkommande arbetsbyte för tjänstemän i statlig och kommunal förvaltning. Arbetsbytet skulle innebära att de under viss tid tillägnar sig praktisk erfarenhet, i synnerhet av kroppsarbete. Förslaget motiveras bl. a. med att tjänstemännen blir märkta av sin speciella arbetssituation och att de i stor utsträckning saknar kunskap om väsentliga arbetsmiljöer och förhållanden i det samhälle, där de utövar viktiga funktioner. "Jag har svårt att nämna någon yrkesroll som inte skulle må bra av att kompletteras och förnyas med arbetserfarenhet av annat slag. I synnerhet skulle de som har teoretiska uppgifter behöva mer erfarenhet av praktiskt arbete." skriver Lindqvist och tillägger:

"Jag tror att arbetarklassen i vilket land det än gäller borde sätta som ett av sina främsta mål att se till att det ledande skiktet i samhället får egen erfarenhet, upprepade och återkommande egen erfarenhet, av kroppsarbetets villkor."

Eftersom Sven Lindqvists förslag "rör vid en av klassamhällets innersta fördomar och farhågor, rädslan för deklassering", anser han det viktigt

att genomförandet sker stegvis. Följande steg skisseras i boken.

1. Första steget innebär att man gör det möjligt för de förvaltnings-tjänstemän, som så önskar, att få tjänstledighet för praktiskt arbete. En lämplig arbetsbytesperiod anses därvid vara mellan ett halvt år och ett år.

2. Ett komplement till det första steget bör vara att ge erfarenhet av praktiskt arbete högt meritvärde i befordringsfrågor.

3. Sedan det anförda prövats under några år är det dags att göra erfarenhet av praktiskt arbete obligatorisk för befordran till vissa poster.

4. När tillräckligt många av de mest ambitiösa och framgångsrika i vårt samhälle deltagit i arbetsbyte kan man gå vidare till det fjärde steget: att göra återkommande erfarenhet av praktiskt arbete till ett normalt inslag i statlig och kommunal tjänst.

5. Målet är att en gång i framtiden göra valet av yrke fullt frivilligt för alla. "Ingen kommer då att stå hela sitt liv vid en maskin av brist på andra alternativ. Kropparbetets villkor kommer att vara så förändrade att många människor väljer det för dess egen skull. Och de smutsiga och bullriga jobb, som ingen kan välja för deras egen skull, kommer att vara så få att de kan skötas av oss alla genom arbetsbyte."

Här knyter Sven Lindqvist an till tankegångar som utvecklats redan av Marx och Engels om möjligheten att i ett kommunistiskt samhälle bryta ner muren mellan intellektuellt och manuellt arbete och skapa en arbetsrotation på vars grundval en verkligt harmonisk människa kan utvecklas.

Sven Lindqvists förslag om arbetsbyte är emellertid avsett att kunna börja genomföras redan i dag. Genomförandet av förslaget skulle utan tvivel vara av stort värde, särskilt ur den socialistiska arbetarrörelsens synpunkt.

Med hänvisning till det anförda och de övriga synpunkter som framförs i Sven Lindqvists bok Arbetsbyte hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsministern få ställa följande frågor:

1. Hur ser regeringen på det av Sven Lindqvist framförda förslaget om återkommande arbetsbyte för tjänstemän i statlig och kommunal förvaltning?

2. Vilka initiativ avser regeringen att ta för att förslaget om arbetsbyte skall kunna börja genomföras?

§ 30 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 5 november

1975/76:83 av herr *Rosqvist* (s) till herr kommunikationsministern om upprustning av SJ:s motorvagnståg på trafiksvaga bandelar:

Nr 17

Torsdagen den
6 november 1975

*Meddelande om
frågor*

Nr 17

Torsdagen den
6 november 1975

*Meddelande om
frågor*

För att stimulera sysselsättningen har regeringen beslutat anslå medel för att tidigarelägga industribeställningar och anläggningsarbeten. En del av denna satsning avser investeringar inom kommunikationsverken.

Satsningen avses också innebära ett bidrag i den trafikpolitiska målsättningen att upprusta och göra SJ konkurrenskraftigare. För ombyggnad av personvagnar anslås 14 milj. kr. En stor del av personvagnsmaterialet på SJ:s s. k. trafiksvaga bandelar är i behov av upprustning.

Anser statsrådet att de medel som av sysselsättningsskäl nyligen anvisats för bl. a. ombyggnad av SJ:s personvagnar också kan användas för upprustning av exempelvis motorvagnståg på det trafiksvaga bannätet?

den 6 november

1975/76:84 av herr *Carlshamre* (m) till herr utbildningsministern om politisk åsiktsförföljelse av universitetsstudenter:

Vid universitet i Umeå har, enligt uppgifter i pressen, en studerande tvingats avbryta sin utbildning sedan hon utsatts för mobbning av lärare och elever på grund av sina politiska åsikter.

I vilken utsträckning anser statsrådet att det förekommer att studerande hindras i sin utbildning av politisk åsiktsförföljelse, och vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att förhindra sådan förföljelse?

§ 31 Kammaren åtskildes kl. 14.55.

In fidem
BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert